

Poština plačana v gotovini.

Slovenski Učitelj

**Pedagoška
revija
in glasilo
Slovenske
družbe
v Ljubljani**

Leto XXXV

1934

1-2

«Slovenski Učitelj» izhaja mesečno. Uredništvo (Fortunat Lužar) je v Ljubljani, Postojnska ulica 14. »Stat in dom« ob Tržanski cesti. Upravištvo je v Ljubljani, Jenkova ulica 6. Naročnina znaša 50 Dln. Članke in dopise sprejema uredništvo, reklamacije, naročilno in članarino pa upravištvo. Izdajatelj in lastnik je konzorcij «Slovenskega Učitelja». Odgovorni urednik: Fortunat Lužar. Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Čeč.

Vsebina št. 1.—2.: O sedanjih bioloških in psiholoških smernicah vzgoje. Fr. Žekar. — Uporaba in nega govornih organov v otroškem vrtcu in elementarnem razredu. J. Tavželj. — Otrok in družba. Kriha. — Slovanska vzajemnost. V. Čuš. — Posebnosti kanadskega šolstva. Dr. L. Sušnik. — O volji. Pero Horn. — Fran Jaklič — 65 letnik. F. Lužar. — Izobrazba narodā. — Po Slomškovih stopinjah. Et. Bojc. — Odlikovanje slovenske učiteljice. — Književnost. — Zapiski. — Obzornik.

Položnica poštne hranilnice za »Slovenskega Učitelja« ima št. 10.073.

II. ZVEZEK MLADINSKE KNJIŽNICE SLOMŠKOVE DRUŽBE

„Gremo v Korotan“

(Zbirka koroških spominov za mladino.) — Priredil Rudolf Wagner.

V spomin na desetletnico plebiscita na Koroškem je izdala Slomškova družba v Ljubljani knjižico za mladino o Koroški. Knjižica obsega popis slovenskega dela Koroške, njen zgodovinski pregled, popis slavni koroških Slovencev, razne koroške pravljice in pripovedke, črtice iz življenja na Koroškem, slike o bojih za Koroško, narodne koroške pesmi in uganke. Knjižica je opremljena z lepimi slikami in ilustracijami. Dobro bo knjiga služila zlasti pri pouku zemljepisa, zgodovine in narodnega jezika. Zato v vse šolarske in učiteljske knjižnice, pa tudi mladini jo poklonite kot darilo. Naslov knjige je iz pesmi A. Č.: V Korotan, katero je uglasbil monsignor profesor Stanko Premrl. Dobiva se v vseh knjigarnah, kjer je cena Din 20.—.

Kot I. zvezek Mladinske knjižnice Slomškove družbe je izšla Bevkova knjižica »Pastirčki pri kresu in plesu«. Knjižico je ilustriral Fr. Kralj. Dobi se še nekaj izvodov po 5 Din. — Položnica »Slomškova družba, knjižnica«, št. 15.824.

III. ZVEZEK MLADINSKE KNJIŽNICE SLOMŠKOVE DRUŽBE

V zalogi Slomškove družbe je izšla knjiga o

Beneški Sloveniji

Knjiga obsega popis dežele, narodne in umetne pesmi, članke o lepotah pokrajine, narodne pravljice in pripovedke. Knjiga je za mladino kakor za odrasle zanimiva, ker seznanja bralce z najzapadnejšo vejo slovenskega rodu, katere ne smemo pozabiti. Zato spada knjiga v vsako knjižnico, posebno v učiteljsko in šolarsko. Gotovo bo zanimala prav posebno one, ki so doma v bližini teh krajev. Cena knjigi je 20 Din. Dobiva se v vseh knjigarnah.

Lexikon der Pädagogik der Gegenwart.

V zvezi s številnimi strokovnjaki in s posebnim sodelovanjem gg. L. Bopp, H. Brunnengräber, F. K. Eggersdorfer, M. Ettliger, J. Göttler, G. Grunwald, K. Haase, W. Hansen, J. Mausbach, A. Pfennigs, G. Raederscheidt, H. Schmidkunz, J. Schröteler, J. P. Steffes izdal »Deutsches Institut für wissenschaftliche Pädagogik in Münster im Westfalen«.

Zvezek I.: Abendgymnasium bis Kinderfreunde. V platno vezan 28·80 Mark, v polusnje 32·40 Mark.

Zvezek II.: Kinderfürsorge bis Zwangszustände. V platno vezan 32 Mark, v polusnje 36 Mark.

Naroča se pri knjigotržnici Herder, Freiburg im Breisgau.

SLOVENSKI UČITELJ

PEDAGOŠKA REVIIJA IN GLASILO SLOMŠKOVE DRUŽBE

LETNIK XXXV.

Ljubljana 31. januarja 1934.

ŠTEV. 1-2

O sedanjih bioloških in psiholoških smernicah vzgoje.

France Žekar, diplom. filozof.

5. O vzgojnih ciljih in smernicah.

(Dalje.)

Zivljenjsko poslanstvo človeka narekuje že samo po sebi vzgojne cilje. V sestav človeškega bistva spada pred vsem udejstvovanje na tem ali onem polju. Zato je naloga vzgoje, vzbuditi, jačiti ter voditi take sposobnosti (dispozicije) gojenca, ki vprav ženejo k udejstvovanju. Je to v prvi vrsti njegova nažonska plat. Kot bodočemu članu velike človečanske zajednice je vsakemu posamezniku prirojena socialna zmožnost, ali zmožnost do polnega upoštevanja svojih in tujih pravic ter zmožnost do medsebojnega spoštovanja in opore. Navajaj otroka v zgodnjih letih k usmiljenju, pusti ga, da ponovno sam obdaruje siromaka, navajaj ga pa tudi k »človeškemu« postopanju z živaljo, ne pusti ga trgati ter pustošiti brez potrebe cvetic in drugih rastlin. Navajaj ga k poštenosti, odkritosti, iskrenosti, skromnosti pa tudi k zmerni samozavesti in k samospoštovanju itd. Seveda moraš imeti sam take okolnosti, saj smo rekli, da le zgledi vlečejo. Tako bi lahko našteali nebroj sličnih lastnosti; so to vse take, ki so potrebne za socialno, moralno in etično udejstvovanje človeka. Edino tako udejstvovanje dviga človeka nad vse ostalo stvarstvo, le take lastnosti mu vtisnejo pečat visoke kulturnosti. Take lastnosti so pravo in najžlahtnejše jedro človeškega bistva in te gojiti ter se v njihovem smislu udejstvovati je poslanstvo človeka. S tem je pa obenem rečeno, kaj je osnovno jedro prave vzgoje. Socialnost, moralnost in etičnost, — malo je, je pa tudi že vse! Vse druge vrline, ki so vsekakor potrebne za udobno življenje, zaostajajo za navedeno trojico ter so le drugovrstnega pomena.

Treba je torej razlikovati med temeljnimi ali glavnimi (socialnimi, moralnimi in etičnimi) lastnostmi, ali bolje rečeno — čednostmi, ter pomožnimi lastnostmi, ki prve le spremljajo, le podpirajo ter jamčijo za uspeh. Glavne so na pr. ljubezen, spoštovanje, molitev itd., pomožne pa na pr. vztrajnost, stanovitnost, junaštvo, odločnost itd. Na prvi mah je videti, da so pomožne čednosti le neka praktična

eksekutiva prvih: vztrajnost v ljubezni itd. Oboje je treba vzbuditi v gojencu ter jačiti. Medtem ko spada gojenje glavnih čednosti že v otroško dobo, so pomožne čednosti predmet bolj poznejše gojenčeve vzgoje, ko se gojenec pripravlja nastopiti samostojno pot skozi življenje. Vzburjanje, jačanje glavnih in pristojnih stranskih socialnih, moralnih in etičnih čednosti v gojencu je naloga tako zvane splošne vzgoje. Tako vzgojo potrebuje in je zmožen sprejeti vsak normalen poedinec. Kakor hitro pa se pričanja gojenec zanimati bolj za te ali one vrednote in kakor hitro kaže neko usmerjenost, je treba pričeti tudi s specialno ali individualistično vzgojo, ki je predhodnica strokovne izobrazbe.

Današnje razvojno stanje ter delitev celokupnega človeškega udejstvovanja pa žene že samo po sebi posameznika, da se prične zanimati bolj za te ali one vrednote, ter kaže sčasoma usmerjenost k specifičnemu udejstvovanju. Taka usmerjenost vodi na raznovrstna delovna poprišča, ki odgovarjajo fizično-duševnemu (duhovnemu) ustroju človeka na eni strani ter posameznim vrednotam na drugi. Obstoj njegovega fizičnega ustroja zahteva delo v najširšem pomenu besede, njegov duhovni ustroj pa zahteva specifično duhovno delo. Fizičen obstoj človeka zahteva zaposlitev, katere je zmožen vsak normalno telesno razvit človek, torej ročno delo, kakor je na pr. delo na polju, posamezna obrt itd. Kakor smo slišali, je fizičen ustroj primarna osnova ali pravi fizičen nositelj vsega duševnega ustroja, vsled česar je tudi ročno delo primarna osnova duševnemu. Vrednote, ki takemu delu odgovarjajo, so tako zvane gospodarske vrednote (podjetnost). Nadaljnje polje človeškega udejstvovanja je umetniško polje in vrednote, ki takemu udejstvovanju odgovarjajo, so estetske vrednote (lepota). Naslednje polje je politično polje, kateremu odgovarja elevterična vrednota (svoboda). Naslednje činovno (rangovno) višjeredno polje je znanstveno polje z odgovarjajočo znanstveno ali logično vrednoto (dobroto), višek duhovnega človeškega razvoja je pa iskati na hagiološkem (verskem) polju, kateremu odgovarja hagiološka vrednota (svetost). To so elementarna polja človeškega udejstvovanja z odgovarjajočimi vrednotami, ki tvorijo jedro človeške kulture. Vsekakor utegnemo zadeti tudi na različna »mešana« udejstvovanja človeka, t. j. udejstvovanja, ko se na pr. z gospodarsko vrednoto družijo politična, ali socialna itd.

Zanimivo je, da prikazujejo navedene vrednote med drugimi svojevrsten sestav. Medtem ko je gospodarska vrednota razvojno najnižja in osnovna, zaključuje etična vrednota s hagiološko vrednoto človeški duhovni razvoj. Razvojno sredino tvorita estetska in elevterična vrednota, torej vrednoti, ki imata približno isto višino ter vežeta oba krajnika, spodaj gospodarstvo, zgoraj pravo humaniteto. Vsak normalno razvit človek ima sposobnosti, se razvijati do gotove meje v gospodarskem (hedonskem) in socialnem, etičnem pravcu. Take zmožnosti vzbujati in jačiti in usmerjati v

gojencu je naloga splošne vzgoje, ki je vsakomur potrebna. Od tu naprej se prične delitev v udejstvovanju, ki vodi na navedena poprišča (gospodarsko, umetniško itd.). Logična vrednota zavzema svojevrstno pozicijo, ki se javlja na vseh imenovanih poljih (— znanstvena raziskavanja so na vseh kulturnih poljih —), ter je vsled tega res univerzalna vrednota.

Dejanski, kakor priča zgodovina, se je človek bavil najprej z živinorejo in s poljedelstvom, nato z umetnostjo, politiko in znanostjo in nato je šele začel reševati socialne probleme. Zanimivo je, da se isti razvojni red pojavlja vsekdar tudi po dolgotrajnih vojnah. Na vojnih ruševinah človeškega truda vzkljuje najprej gospodarstvo kot nova osnova novega razvoja in šele temu sledi stopnjema in polagoma ostali razvoj.

Splošni razvoj, medsebojno tekmovanje, ki je odsev boja za obstanek in razmah duševnih sil pa ni pustil človeka le pri primitivnem gospodarskem in etičnem udejstvovanju. Posameznik ni zmaгал vseh panog napredka, ter se je pričel odločevati le za eno. Tako so se pojavile različne smeri udejstvovanja, ki so usmerile človeška stremjenja na različna polja ter dale človeku pobudo, da je začel razmišljati o novih ciljih, o načinu in sredstvih uspešnega delovanja. Pričela se je razvijati tehniška in na njej se graditi kultura. Človek ni več samo »gledal« vrednote ter pod pritiskom razmer tako rekoč le »hlastal« po njih, temveč začel je tudi o njih — razmišljati ter se v njihovem smislu smotreno udejstvovati. Pričela je z eno besedo najširša delitev dela, ki je vabila k udejstvovanju posameznika, to pa po njegovih lastnih zmožnostih in zanimanju: človek se je pričel ozirati po poklicnem delu, po poklicih.

Vse mnogovrstno udejstvovanje današnjega človeka sloni torej na principu delitve dela; vseh mnogovrstnih vrednot pa človek ne bi mogel dojeti, če bi mu ne bili prirojeni pristojni psihični elementi. Take psihične elemente, dispozicije vzbujati, jih vežbati in voditi, je naloga vzgoje. V skladu z današnjim racionalnim razvojem na posameznih poljih ne zadostuje torej več vrednote le »gledati«, temveč treba jih je »ugledati«, o njih razmišljati, jih spoznati ter se v njihovem smislu odločati. Že začetimo, da mora biti baš tu nekje meja splošni ter specijelni vzgoji in da se mora tu nekje pričeti teoretična naobrazba, splošna in specijalna. No, ta odločitev sedaj ne more biti več tako težka: splošno velja, da se »mejna« vzgoja mora še baviti z usmerjanjem posameznika k poklicnemu delu, da pa se naj, kakor hitro se je gojenec odločil za to ali ono poklicno smer, prične teoretična naobrazba in sicer splošna ter poklicna, vzgoja pa preide od tega trenutka bolj na posameznika samega — samovzgoja. Vsekakor ostane vzgojni vpliv (vzgledi) roditeljev na gojenca še naprej v polni moči, vendar ne more tu biti več govora o sistematični vzgoji roditeljev. Za nadaljnjo naobrazbo (umsko) skrbeti je naloga šole, v prvi vrsti srednjih, visokih in strokovnih šol,

medtem ko bi naj osnovna šola, kakor smo že slišali, vzgojo roditeljev le bolj spremljala. Šola more nuditi posamezniku le navodila k samovzgoji, povsem »vzgojiti« ga pa ne more. Ne iz šole, temveč edinole iz sebe more človek črpati ono, kar završuje njegovo osebnost, to je — s v o b o d n o s a m o o d l o č b o. Da to doseže, je pa treba skušnje, kakršne šola nuditi ne more. Kar smo in k čemur se naj vzgajamo, o tem poučiti nas more le — življenje. V tem pravcu naj bi se tudi osnovno šolstvo organiziralo in odpadla bi marsikatera nepotrebna navlaka, ki danes muči učenca in učitelja. Nadalje je treba tudi pomniti, da srednja šola (— mislim na gimnazijo in realko —) bodi le predpriprava za univerzitetni študij. Kdor bi se ne nameraval ali pa ne mogel s tem baviti, bi pa naj posečal strokovne in tozadevne nadaljevalne šole.

Poklicna naobrazba človeka ni navezana na starost, temveč se ravna po kakovosti poklica. Sin, ki ostane v hiši svojega očeta ter se hoče posvetiti gospodarstvu, poljedelstvu, prične nekako sistematično se baviti s svojim poklicem že po izstopu iz osnovne šole; pa tudi za ostalo r o č n o d e l o (obrt) se prične poklicni pouk v tej dobi. Za racionalno udejstvovanje na pr. na gospodarskem (ekonomskem), znanstvenem polju itd. je potrebno več teoretičnega pouka, ter se prične tozadevno strokovno udejstvovanje šele po zaključku strokovnih (nadaljevalnih) in visokih šol.

Kaj je tedaj naloga vzgojstva? Nj e g o v a n a l o g a j e o d k r i v a t i g o j e n c u v r e d n o t e , g a v z b u j a t i i n n a v a j a t i , d a t e s p o z n a t e r s e p o n j i h r a v n a , v s e t o p a v o k v i r u z m o ž n o s t i i n z a n i m a n j a g o j e n č e v e g a. Na imenovana polja in k pristojnim vrednotam se prične gojenec v poznejšem razvoju nagibati, usmerjati ter se končno o d l o č i t i za to ali ono specifično udejstvovanje ali poklic. Saj pa more, kakor že rečeno, le samoodločba ter zavzemanje lastnega stališča napram posameznim vrednotam prinašati srečo. Izsiljena vzgoja ali bolje — dresura pa le ubija veselje in zmožnosti za udejstvovanje. Sreča in samostojnost gojenca naj bi bil cilj v s a k e v z g o j e.

(Dalje.)

Uporaba in nega govornih organov v otroškem vrtcu in elementarnem razredu.

Jože Tavželj.

Ustanovitev otroških vrtcev je nujna posledica perečih socialnih razmer, katere ustvarja vedno bolj napredujoča in do skrajnih meja proletarijat izrabljajoča industrija. Nizke delavske mezde ne dovoljujejo materam opravljanje materinskega in gospodinjskega poklica, marveč primorajo tudi te do pridobitnega udejstvovanja. V času odsotnosti roditeljev vrše nadzorovalno in vzgojno nalogo otroški vrtci.

Poleg nadzorovalne službe vrše otroški vrtci še prav posebno vzgojno nalogo. Otrok prihaja tu v dotiko z mnogimi njemu doslej nepoznanimi otroki, se vadi v medsebojnem občevanju in spoznavanju ter polagoma prenese ono socialno vez iz družine na svoje tovariše. Medsebojno občevanje in vplivanje ga vzgoji v socialno bitje. Enako nalogo vrši tam, kjer ni otroškega vrtca elementarni razred.

Učno osebje v otroških vrtcih mora skrbeti za primerno zaposlitev in razvedrilo svoje po velikosti, navadah in starosti zelo raznolike družine. Sicer to delo ni ravno direktna priprava na osnovno šolo, a po izvajanju in izbiri področnega udejstvovanja zelo nalikuje šolskemu delu. Otroci se igrajo, izdelujejo raznovrstne predmete, poslušajo, pripovedujejo, deklamirajo, rišejo, pojejo . . . Medsebojni razgovor pri manualnem udejstvovanju nudi že priliko za pridobivanje nekaterih računskih pojmov. Opazovanje prirode pri sprehodu se opira na marsikatero pojave in pojme, ki pripadajo v osnovni šoli začetnemu stvarnemu pouku. Razlika je v tem, da se to delo omejuje tu le na opazovanje in na pridobivanje besednega sklada.

Najvažnejša naloga otroške vrtnarice je poleg splošne in telesne vzgoje otrok oblikovanje govora in pričetek pevskega udejstvovanja, ki je z govorom v tesni medsebojni zvezi. Ni lepega petja in ne pravilnega govora brez pravilne uporabe govorilnih organov. Mnogo otrok v tej dobi (starost otrok v vrtcu se giblje od 4. do 7. leta) ne more izgovoriti nekaterih soglasnikov. Govor sam ima lahko kako napako, je nerazločen, nosljajoč (nosni ton), jecljajoč . . ., kar je lahko posledica napačnega nastavka glasotvornic, artikulacije, dihanja, resonanc, duševnega nastroja . . . Vaji o pravilni uporabi govorilnih in dihalnih organov je odmeriti tu čim več časa in temeljite pažnje. Žal, da je to delo v tem oziru pri nas ne samo zelo pomanjkljivo, temveč v mnogih primerih celo škodljivo. Posledice tega dela pa trpi otrok potem vse svoje življenje.

Imel sem priliko opazovati vrtnarico pri njenem delu. Povedala jim je povestico, iz te izcimila neki dvogovor, katerega so malčki tako dolgo memorirali, da so ga znali na izust. Za boljši zaključek tega dvogovora je dostavila še neko pesmico, katero so zopet morali tako dolgo popevati, da jih je nekaj vsaj približno zadelo tudi višino tona. O kakem pevskem prednašanju seveda tu ni bilo govora. To delo so več dni ponavljali in za krono vsega uspeha ponovili o priliki šolske proslave še na šolskem odru.

Navzoči starši so bili seveda vsi ginjeni in so občudovali svoje malčke, dasiravno so jim to točko otroci neštetokrat odigrali in odpeli že doma in jim ni nudil nastop ničesar novega. Šlo se je le za to, da so na odru nastopili njih otroci, da je pozornost vseh navzočih usmerjena ravno nanje — na izvoljene. O sveta nečimernost! Brez ozira na to, da so nastopili samo otroci najimovitejših družin, kar je gotovo nesocialno in nevzgojno, moram tako delo obsoditi še iz drugih razlogov.

Učna snov, katere ne morejo z lahkoto doumevati vsi otroci v otroškem vrtcu, ne spada vanj. Ne ravnajmo se po najstarejših, tudi 4 letni malčki so tu, ki imajo svojo besedo in pravico. Prekomerno naprežanje otrokovih duševnih sil v tej dobi je brezplodno in celo škodljivo delo. Jezikovni pouk v otroškem vrtcu (s tem ne mislim pravega šolskega pouka, ampak samo ono primitivno jezikovno udejstvovanje, ki je tudi neke vrste pouk) naj vsebuje zgolj govorilne vaje. Snov za pogovor naj bo čim enostavnejša in otrokom že znana. Kakor hitro je snov nova in otrokom doslej neznan, morajo pri ponavljanju obavljati dvojno duševno delo, doumevanje snovi in pažnjo na artikulacijo. Odraslim je pravilna artikulacija že utrjena in pazimo edino na vsebino in kvečjemu še na stilizacijo stavkov. Otrok nove snovi ne obvlada tako hitro in strne vse svoje duševne sile edinole v to smer, a ne pazi na izgovarjavo. Tako zvana otroška govorica, to je govor z nerazločno izgovarjavo in brez ali zamenjavo nekaterih soglasnikov se utrjuje vedno globlje in pozneje jih je težko odpraviti. Mnogo otrok sploh ne zna tvoriti soglasnik r. Posnemajmo brnenje avijona, avtomobila, motorja rrr... Opozorimo jih na lego in tresenje jezika.

Vežbanje pravilne govorice ima svojo estetično, higijensko in praktično vrednost. Stalna napačna artikulacija ima za posledico stalno napačno rabo in nastavek govorilnih organov, ki se nenormalno razvijejo in zavzamejo nenaravno lego in obliko. Raz higijensko stališče se to stanje označuje s poškodbo organov, ki se da odpraviti zopet le z dolgotrajno in dosledno vajo. Odstranitev in izravnava organskih hib spada v to dobo, dokler so organi še v razvoju. Po dokončanem razvoju organov ni več časa za to in hibe ostanejo ter vplivajo vse človekovo življenje na njegov govor. V mnogo poklicih boljše napredujemo, ako je naš govor lahak, lepo zvoneč in prijeten za uho. V tem tiči praktična vrednost govora, ki ni odločilna samo za govornike, pridigarje, učitelje..., temveč tudi za trgovce, potnike in obrtnike sploh. Znano je, da izgovarjava nekaterih soglasnikov povzroča mnogim že odraslim take težave, da se odražajo celo na njegovem obrazu. Zamislimo si trgovca s tako hibo, ki skoraj ob vsaki tretji besedi spači obraz. Komaj se vzdržujemo, da ne prasnemo v smeh. Čeprav se zavedamo, da bi s tem storili neki nedostojen čin, je samopremažovanje kljub temu težko. Naravna posledica bo, da bomo tega trgovca čim manj izpraševali, ker nas muči s svojim govorom in bomo zato tudi manj kupili. Že v poslovnem odnošaju nas odbija, koliko bolj nas odvrča v privatnem — družabnem pogledu, ko si želimo za odpočitek in pozabljenje skrbni urico prijetnega, mirno tekočega kramljanja. V ta namen si gotovo ne bomo iskali družbe ljudi z govorilnimi hibami. Teža se oni sami zavedajo in se namenoma odtegujejo družbi. Ta okoliščina vpliva še celo na njihov temperament in značaj. Sčasoma se družbi popolnoma odpovedo, jo zamrže in neredko je ta okolnost tudi povod raznim zločinom. V svoji notranjosti ima občut da trpi veliko socialno krivico, katere ni sam zakrivil. Nekaj sličnega opazujemo že pri otrocih.

Učenci z govornimi ali tudi kakimi drugimi telesnimi hibami so vedno bolj sami zase, ne iščejo družbe in se izogibajo igranju z ostalimi. To so težko vzgojljivi otroci, katere moramo vzgajati s podvojeno pozornostjo, da jih še pravočasno speljemo na pravo pot in vzgojimo iz njih socialna bitja.

(Dalje.)

Otrok in družba.

Kriha.

Že kakih dvajset let sem ustvarja sodobni človek družbo, ki je povsem različna od družbe nekdanj, od one predvojnne. Če pa koča, mora ustroj človeške družbe zanimati predvsem nas učitelje, zakaj naša naloga je, da vzgajamo otroke, ki so nam izročeni, iz družbe za družbo. Ni naša naloga v tem, da vtepamo otroku nekaj znanja v glavo, morda nekoliko več ali nekoliko manj. Naša glavna naloga je v tem, da vzgojimo otroka tako, da bo nekdanj koristen ud družbe, sredi katere živi. Danes nihče na svetu ne more več živeti svoje samostojno življenje, ločeno od ostale človeške družbe.

Kdorkoli opazuje človeško družbo, bo najprej opazil, kako so razdeljeni posli med posameznimi člani te družbe. Iz te razdelitve pa sledi, da mora vladati v tej družbi vzajemnost, solidarnost, če naj družba uspeva in se razvija in napreduje v blagostanje. Že star rimski govornik je dognal ono veliko resnico o posameznih udih človeškega telesa, ki tvorijo skupaj šele celoto, kakor tvorijo vsi posamezni člani človeške družbe šele celoto, ki je zmožna srečnega življenja. Človek je vedno odvisen od družbe, nikoli ni sam. Iz te odvisnosti pa sledi zanj množica moralnih obveznosti: naša dela niso nikoli indiferentna. Nekatera koristijo splošnosti, druga pa ji škodujejo. Iz česar pa sledi za nas moralna obveznost, da opuščamo dejanja, ki splošnosti škodujejo, in izvršujemo dela, ki splošnosti koristijo.

Človeška družba je ko skupek posameznikov, kjer vsakdo vrši svoje delo povsem različno od onega, ki ga vrši njegov bližnji; pa vendar živi drug od drugega, drug poleg drugega. Socialna organizacija, to je prvi vidik, ki nam ga kaže človeška družba.

Druga stvar, ki iz tega sledi, pa je povsem drugačna. Sicer na prvi pogled ni takoj vidna, vendar pa je prav ona tisti pogoj, ki omogoča, da smo drug od drugega odvisni.

Ljudje, ki so usposobljeni vsak za svoje delo, vsak za svoj opravke in ki drug drugemu zamenjujejo svoje usluge in svoje izdelke, ti ljudje nikakor ne bi mogli živeti drug ob drugem, odvisni drug od drugega, če ne bi bilo tudi nekkih zakonov, nekkih postav, ki urejujejo njih medsebojni odnos, in katere morajo vsi priznati in se po njih ravnati. Vsi, ki živimo v družbi, priznavamo na primer, da je treba izvršiti dano obvezo, da ne smemo goljufati, ne krasti, ne drugih napadati, ne izvrševati sile nad svojim bližnjim. Deset božjih zapovedi noben član človeške družbe ne more prezirati.

Vsi priznavamo neko javno in zasebno pravo in naprave, katerih naloga je, da to pravo branijo in čuvajo. Vsi priznavamo neko moralo. Ta pojem morale je pri nekaterih zelo širok, zelo obsežen, vendar pa ga priznavajo vsi ljudje in se v sebi čutijo obvezne, da se po njej ravnaajo. Lahko razmotrivamo o nekaterih družabnih ustanovah in o družabnem pravu, če je dobro ali slabo, toda dokler je v veljavi, se moramo vsi po njem ravnati.

Toda imamo tudi skupen jezik, potom katerega se spoznavamo in razumevamo med seboj, imamo množico znanja, ki so nam vsem skupna in brez katerih bi bil jezik za nas brez pomena, ker si ne bi imeli ničesar povedati. In poleg tega imamo še nekatera skupna čustva: ljubezen do družine na primer ali do naroda. Posameznik hoče, da živi družina, katere član je sam, da prospeta narod, sredi katerega se je rodil on sam. To so čustva, ki jih priznavajo vsi ljudje vseh narodov širom sveta, tudi takih, ki še niso omikani po naših pojmi, ki jih prištevamo še med divjake.

Vidimo torej jasno, da so v človeški družbi še vse ožje in tesnejše vezi, ki vežejo človeka na človeka, mimo tistih, ki jih ustvarja v nas golo izmenjavanje dobrin. Ob teh vezeh ne more nihče ostati nebrižen ali malomaren za splošno dobrobit naroda in družbe, zakaj s svojimi čustvi je povezan vanjo, da čuti splošno bol tudi on sam in prav tako splošno dobro. Preko vnanjih vplivov nas skupna vera, skupne dolžnosti in skupna čustva vežejo notranje drug na drugega. Čeprav se ločijo ljudje med seboj po svojem poslu in po navadah in duševnem stanju, ki jim ga ta poklic nehote vcepi, pa so zvezani med seboj v tej moralni in intelektualni omiki.

Če torej rečemo, da je sedanja človeška družba in vidik, po katerem jo motrimo, različna od one predvojne, imamo torej prav. Preje smo živeli pod nekim vplivom liberalnih načel, ki so priznavala vsakemu posamezniku neomejeno svobodo in se ozirala le na odvisnost, v kateri živi drug od drugega. Zdaj smo ta liberalna načela zavrgli; ne priznavamo več neomejene pravice do življenja in načina življenja posameznika, ne oziramo se več le na odvisnost, v kateri živimo, ampak zdaj se je družba zavedla tudi vseh notranjih in vnanjih vezi, ki vežejo posameznika na celoto. V naših čustvih in dejanjih se odraža neki nov vidik, drugače gledamo na dejanja posameznika in človeških skupin kot smo gledali nanje prejšnje čase, druge zahteve stavimo nase in na bližnjega. Čustvo solidarnosti se polasča človeške družbe, posameznik izgine in njegove pravice izginejo, koder terja splošnost, družba, svoje pravice. Res da se posamezniki, zlasti oni, ki so v komaj pretekli dobi načelo svobode čezmerno izkoriščali v svoj dobrobit na škodo bližnjega in družbe, v to novo pojmovanje še ne morejo vživeti in ga ne priznavajo. Toda čas gre naprej in vsaka doba zahteva priznanja tega, kar je ona rodila in prinesla družbi, in hočeš nočeš se bodo morali tudi ti posamezniki zajedavci človeške družbe ukloniti in priznati načela in zakone sodobne družbe.

Neki pesnik je spesnil ljubko pesemco o stanovih, ki jo zaključuje z besedami: In vse sem ljubil in jih še ljubim. Odkar se je zavedel, da brez kmeta in krojača in zidarja ne bi mogel živeti, je zrastle v njegovem srcu ta ljubezen.

Seveda je ta ljubezen lepa in to priznanje pesnikovo preprostim stanovom. Vendar se nam takoj porodi nelepa misel: Torej, le zato, ker mu dobro delajo, jih ljubi? In po drugi plati: zakaj pa mu ti delavci izkazujejo usluge? Ker je pač to njim samim v korist, ker od tega žive, ker bi brez tega dela za svojega bližnjika morali umreti.

In vendar? Čeprav se pesnik tega ni zavedel, je bil tu še neki drug vzrok njegove ljubezni: Ti njegovi sodelavci so njegovi sodruzi. In on bi bil izdajalec družbe in splošnosti, če jim njihovih zaslug ne bi priznal in če jih ne bi ljubil. To medsebojno sodelovanje zahteva od nas tudi medsebojne ljubezni. Pa ne samo medsebojne ljubezni, tudi medsebojne odpovedi in medsebojnega zatajevanja zahteva. Ko smo živeli v dobi liberalizma, neomejene svobode, je smel delati vsakdo, kar je hotel, se je oziral le nase in na svoj dobrobit. Zdaj živimo v neki kolektivnosti. V srcih nas vseh živi ta doba in zdaj nihče ni več svoboden v svojih dejanjih, povsod stoji za nami družba in zahteva, da uravnavamo svoja dejanja iz vidika na splošnost. Kaj so vsa ta velika gibanja sedanjega časa: boljševizem, fašizem in hitlerjanstvo drugega, ko izraz tega človekovega čutenja, da je posameznik nič, družba pa vse. Če predstavljata fašizem in hitlerjanstvo samo narod kot tisto veliko splošnost, v prid katere mora posameznik doprinesati žrtve in se odpovedovati lastnemu ugodju, pa je boljševizem šel v tem pogledu še korak dalje, ker je postavil kot veliko splošnost še vse človeštvo.

Ne nameravamo se tu spuščati v razmotrivanja, ali so razna nova gibanja dobra in zdrava in ali morejo prinesiti človeštvu ono srečo, po kateri hrepeni. Za nas je važno le to, da so ta gibanja tu in da so nastala kot izraz splošne nezadovoljnosti in kot odpor proti krivicam, ki jih je večini članov človeške družbe prineslo življenje po načelu pretekle dobe: svobodo posamezniku. (Dalje.)

Slovanska vzajemnost.

Vojteh Čuš.

I.

Nekje berem, da je »slovanska vzajemnost« ostarela fraza. Če bi bil izraz »slovanska vzajemnost« res samo še ostarela fraza, bi bilo to žalostno. Ne, slovanska vzajemnost ne sme biti nekaj ostarelega; slovanska vzajemnost je tudi še danes moderna, je sodobna, času primerna. Je za Slovane nekaj aktualnega, nekaj Slovanom potrebnega. Slovanska vzajemnost nam ne sme biti zgolj mrtva fraza, marveč mora biti nekaj živega, mora biti ideja, ki nas navdušuje in nagiba k dejanjem, mora biti živ ogenj, ki gori v naših srcih!

Naj živi slovanska vzajemnost!

Ni nam treba učenjaških definicij. Vsi čutimo, da obstoji slovanska vzajemnost v tem, da smo si Slovani dobri med seboj, da gojimo med seboj neko posebno, specifično ljubezen. In ker se mora vsaka resnična ljubezen kazati v dejanjih, mora slovanska vzajemnost obstajati v tem, da se mora ljubezen, ki jo gojimo Slovani med seboj, kazati tudi v dejanjih. — Najlažje si to predstavljamo, če vzamemo družino, koje člani so povezani med seboj po iskreni ljubezni. Posamezni člani družine se ljubijo med seboj, skupno doživljajo radost in bol; s članom družine, ki ga doleti veselje in radost, se vsi ostali soveselijo, z družinskim članom, ki ga zadene trpljenje in bol, vsi ostali sotrpijo. Toda ne ostane samo pri čuvstvih, v dejanju si pomagajo med seboj, v nevarnosti branijo drug drugega. Kar je družina v malem, to je velika slovanska družina v velikem. Podobno razmerje kakor med člani družine mora vladati med Slovani, če so prežeti od duha slovanske vzajemnosti.

Po vsem tem slovanska vzajemnost ni nekaj narejenega, umetnega, slučajnega. Slovanska vzajemnost je nekaj naravnega, nekaj normalnega, zdravega.

Slovanska vzajemnost je torej v bistvu: ljubezen, posebna ljubezen med Slovani. Za ljubezen pa je treba nagibov, razlogov. In v tem je jedro vprašanja: kateri so nagibi in razlogi za slovansko vzajemnost, za posebno ljubezen med Slovani?

Takoj moramo reči, da so nagibi in razlogi za slovansko vzajemnost, torej za ljubezen do ostalih slovanskih narodov, prav isti, kakor za ljubezen do lastnega naroda. Kdor ima resnično in pristno ljubezen do lastnega naroda, bo samo po sebi prešel od ljubezni do lastnega naroda do ljubezni do ostalih slovanskih narodov. — Pri tem moram omeniti, da je po sebi umljivo, da krščanski Slovan tudi pri tej ljubezni ne bo obstal, kajti v Kristusu smo vsi ljudje bratje, in kristjan ima in mora imeti ljubezen do cele božje družine, do vseh ljudi. To je jasno. Ta univerzalna krščanska ljubezen do vseh ljudi, do vseh bratov in sester v Kristusu, pa ne izključuje posebne, specifične ljubezni do lastnega naroda in do ostalih slovanskih narodov.

Zakaj imajo člani ene družine posebno ljubezen med seboj? Zato, ker so si bližji, ker jih veže naravna vez sorodstva, ker so si med seboj v krvnem sorodstvu. In vera narave ne razdira, marveč zida na njej in jo spopolnjuje ter nalaga članom družine etično dolžnost posebne, večje ljubezni med seboj nego do ostalih ljudi.

Tudi ljudje posameznega naroda so si bližji med seboj nego ljudje tujih narodov. Sorodni so si po krvi in jeziku. V narodni »žlahti« so si. In iz te »žlahte«, iz tega narodnega sorodstva izvira npravstvena dolžnost posebne ljubezni do lastnega naroda. Morda smo se te dolžnosti premalo zavedali. A ni dvoma, da gre za etično, npravstveno dolžnost. Tudi dr. Krek je poudarjal to etično dolžnost ljubezni do last-

nega naroda, ko je pred petindvajsetimi leti (l. 1908) govoril slovenskim bogoslovcem v Celovcu na slavnostni akademiji.

Krščanstvo pravi: Ker so nam člani lastnega naroda po naravi bližji nego ostali bratje in sestre na svetu, zato jih moramo tudi bolj ljubiti! To je pravi red krščanske ljubezni.

Kar pa velja za ljubezen do lastnega naroda, velja tudi za ljubezen do ostalih slovanskih narodov. Po naravi so nam slovanski narodi bližji nego drugi ljudje. S slovanskimi narodi nas veže naravno sorodstvo krvi in jezika. Zato smo jim dolžni večjo ljubezen nego ostalim bratom na svetu. — Vsaka vojska na svetu je nekaj žalostnega, a najbolj žalostne so bratomorne vojske. Nekaj žalostnega je bila velika svetovna vojna, a posebno žalostno je bilo bratomorno klanje med slovanskimi narodi. — Pred leti je nemški duhovnik v pridigi spodbujal poslušalce k molitvi za Rusijo. Po splošnem opominu se je posebej obrnil na navzoče Slovence in rekel: »Posebno pa morate moliti za Ruse vi Slovenci, ki ste z njimi v plemenskem sorodstvu.« Tudi v teh besedah iz nemških ust je jasno izražena misel, da smo Slovani dolžni drugim Slovanom posebno ljubezen.

Imamo torej etično, нравstveno dolžnost, da gojimo do ostalih Slovanov posebno ljubezen. In na tej ljubezni temelji slovanska vzajemnost. Čim bolj se torej zavedamo svoje dolžnosti, da skazujemo ostalim slovanskim bratom posebno ljubezen, tembolj bo tudi rastla, procvitala in rodila sadove slovanske vzajemnosti. Kakor je žalostno, če se člani ene in iste družine ne ljubijo med seboj, če se morda celo sovražijo in grizejo med seboj, pravitako žalostno je, če med raznimi slovanskimi rodovi in narodi ni ljubezni, eč se posamezni in morda vprav oni slovanski narodi, ki so si najbližji, med seboj sovražijo. Da, baš najbližji slovanski narodi bi se morali najbolj ljubiti med seboj!

In sadovi take slovanske vzajemnosti? O če bi vladala med Slovani vzajemnost, bi bil lahko Slovan povsod sam gospodar na svoji zemlji, ne pa tujcu rob! O tedaj bi se za vse Slovane izpolnile besede: Na naši zemlji tuji rod — naj gost nam bo, a ne gospod! Baš vsled pomanjkanja slovanske vzajemnosti je mogoče, da še mnogo slovanske zemlje ječi in umira pod tujskim jarmom.

Zato je ena najnujnejših nalog šole v svobodnih slovanskih državah, da goji v mladini duha bratske slovanske vzajemnosti. Potem se bodo tudi zdaj še zaslužnjenim slovanskim bratom vremena zjasnila, jim lepše zvezde kakor zdaj sijale!

(Dalje.)

Posebnosti kanadskega šolstva.

Dr. L. Sušnik.

(Dalje.)

Šole, ki hočejo postati članice kat. univerze, morajo zaprositi oficijelno rektorja za sprejem in pridjati pismeno dovoljenje svojega škofa. Predložiti morajo dalje univerzi svoje pravilnike in učne načrte ter se

zavezati, da se bodo ravnale po zadevnih določenih vseučilišča, ki se nanašajo na zaključne skušnje. Na ta način regulira univerza dotično šolstvo v nekih strokovnih stvareh, sicer pa ostanejo zavodi (večinoma kat. kolegiji) popolnoma svobodni pri svojih uredbah: univerza jim določi le minimum zahtev pri posameznih predmetih. Zato je na vseučilišču za vsako stopnjo pouka posebna stalna komisija. Komisijo za ljudsko šolstvo tvorijo en vseučiliški profesor in po en zastopnik vsake včlanjene šole (v glavnem nekaj ženskih redovnih). Komisija za srednje šole sestoji iz dveh od rektorja imenovanih vseučiliških profesorjev in delegatov dotičnih srednješolskih zavodov; bavi se z organizatornimi in pedagoškimi vprašanji ter ureja poseben tromesečnik.

Najbolj učinkovito kontrolo vrši univerza pri izpitih. Vsaka včlanjena šola ima dvojne izpite: zavodove in vseučiliške. Zavodove (pismene in ustne) pri ljudski šoli opravi učiteljstvo samo in predloži le teme oz. ev. izdelke. Povoljen uspeh je podlaga za vseučiliški izpit, kateri se vrši na osnovi tém, ki jih stavi vseučiliška komisija: ta izvede tudi popravno nalogo in izda spričevala. Slično so deljeni tudi izpiti pri srednjih zavodih, le da tukaj revidira vseučiliška komisija naloge tudi pri prvih izpitih in da se morajo kandidati za drugi izpit potruditi v kraj z univerzo. Za določeno število doseženih točk dobe potem diplome raznih vrst.

Univerza Laval ima včlanjenih 7 velikih semenišč, 16 srednješolskih kolegijev odn. malih semenišč, 28 ženskih redovnih šol in 3 strokovne; kakih 19 juvenatov, novicijatov etc. ni včlanjenih. Nekaj manjše število članic ima univerza v Montréalu, še manj pa obe protestantski.

Na protestant. univ. je mogoč vstop po dovršenju High School (katere smo omenili pri ljud. šoli), na kat. pa po dovršenem 8 letnem klas. kolegiju.

Te kat. srednje šole se dele na 2 stopnji po 4 razrede: kolegijsko (High School) in univerzitetno (College). Vstop v nižjo ali kolegijsko je mogoč po 12. letu. Poučuje se v vseh razredih (6.—3.) francoščina 7—3 ure, latinščina 7—5, verouk 2, zgodovina 1—2, zemljepis, matematika 2, angleščina 5—2, petje 1, grščina v 4. in 3. razredu po 4½, razen tega še v 5 r. računovodstvo, risanje in kanadska zgodovina po 1 uro. Skupaj je torej na teden 26½—22½ ure pouka, a dodati je treba še 5 ur dnevno za (skupno) učenje. Vendar učni načrt ni povsod enak; imajo tudi posebne trgovske tečaje. V splošnem prevladujejo (klasični) jeziki. Po l. 1922 daje vlada vsakemu klas. kolegiju 10.000 dol. podpore na leto zlasti za izboljšanje pouka v realnih predmetih.

Višja stopnja ima nekak vmesni značaj med srednjo in visoko šolo po tradiciji nekdanjih latinskih šol: zadnja dva razreda (Sciences—Philosophie) spadata prav za prav že v krog vseučiliških študij in se lahko posečata na univerzi sami v privatnih tečajih. Razredi so: drugi — literatura (Freshman), prvi — retorika (Sophomore), zadnja dva pa filozofija — 1. in 2. letnik (Junior, Senior). Program je naslednji: v prvih 2 r. — verouk 2 uri, francoščina 4, latinščina 4—5, grščina 4½, zgodovina 2 (v retořiki še kanadska 2), angleščina 2, le v 2. r. (lit.) arhitektura 1,

matematika 2; v zadnjih 2 r. — apologetika 1½—2, francoščina 1, filozofija (v latinščini) 5—9 ur, matematika 9—3, prirodoslovje s kemijo v nižjem fil. razredu 3 in 2, fizika in astronomija v višjem fil. r. 5 in 1; svetno in gregorijansko petje v vseh razredih vsako po 1 uro. Skupaj na teden 23½—23 ur, za (skupno) učenje 5 ur na dan.

Nižja stopnja ustreza v glavnem »High School« v USA, druga pa angloameriškim »Colleges«, a jih prekaša s filozofijo in retoriko.

Pri prestopu iz nižje stopnje v višjo ni posebnega izpita razen letnega. Matura (baccalauréat) pa se dela pismeno v 2 rokih, in sicer prvič po retoriki (t. j. po 6. letu) iz literarnih predmetov, drugič pa čez dve leti (po zadnjem letniku filozofije) iz realnih in modroslovnih ved. Izpiti se vrše kot v Franciji povsod isti dan, ob isti uri in z istimi temami, ki jih izbere rektor; naloge popravi posebna vseučiliška izpitna komisija. Klasifikacija sloni na sistemu točk z raznimi častnimi ali odličnimi mesti.¹

Študij na fakultetah in specialnih (visokih) šolah je urejen kot drugod v angleškem svetu. Univerza Laval ima običajne 4 fakultete, pri čemer obsegajo »Arts« višjo normalko, farmacijo, kemijo, zemljemerstvo in gozdarstvo, filozofske in realne vede, trgovstvo, moderne jezike in glasbo. Montréalska univerza ima poleg drugega tudi zobozdravniški in socialno-znanstveni oddelek: a včlanjene so pri njej (dasi finančno samostojne) še politehnika, veterinar. šola, vis. trg. š., poljed. š. in 2 pedagoška zavoda.

Vseh dijakov na srednjih in visokih šolah je bilo l. 1930 30.627. Od teh jih je bilo 4832 v obeh protestantskih univerzah Bishops'Un. v Lenoxvilleu in Mc Gill Un. v Montréalu — vštveši včlanjene 3 teološke zavode in Macdonaldovo učiteljišče, poljedelsko šolo i. dr. Izmed ostalih 25.795 je bilo 9067 moških v 24 klas. kolegijih in malih semeniščih, včlanjenih v obeh franc. vseučiliščih Laval v Québecu in v Montréalu (2793 v zadnjih 2 letnikih), 6239 deklet v raznih ženskih srednjih zavodih, 1285 moških v 10 privatnih. Ostanek 9204 je odpadel na fakultete obeh franc. univerz in včlanjene visoke strokovne šole (politehnika, poljedelska, trg. visoka šola in pedagoška zavoda). V pripravljanih (srednjih) šolah je bilo v celoti 13.710 uč., na visokih 10.616 in v drugih viš. š. 6301 dijakov.

Profesorji v 24 kat. klas. kolegijih so bili večinoma duhovniki (939); z 52 lajiki je bilo vseh 991.

Vseh šol je bilo v provinci Québec pri ca. 2.800.000 prebivalcih v 11.825 občinah ok. 8400 s 663.494 učenci (l. 1918 je bilo šol 7400 ob 2½ mil. preb., l. 1923 pa 7944 s 577.404 učenci). Učnih moči je bilo lajkov v osnovnih šolah 11.804, v višjih 1885, skupaj 13.689, duhovnikov 1272, bratov 2577, redovnic 6630, skupaj 10.497, vseh torej 24.186 (l. 1923 le 21.008). — Stroški za šolstvo so znašali l. 1929 ca. 33 mil. dol. (ca. 28 mil. so dale občine in nezavisne institucije, ostalo vlada), l. 1923 pa nekaj nad 25 mil. dol.

Iz teh števil je razvidno, kako hitro in krepko ondi šolstvo napreduje.

(Dalje.)

¹ Prim. *Annuaire de l'Université de Laval...* Québec 1924, s. 97 ss.

O volji.

Pero Horn.

Snov se bo temu ali onemu dozdevala zgolj teoretična, morda preabstraktna. Je pa to le videz in prvi vtis. Kdorkoli bo pričujočo razpravo res predelal, ali pa ponovno prečital, morda celo paralele iz svojega življenja postavljaj, bo našel njeno globoko resničnost in praktičnost.

O volji so razmišljali, razpravljali in pisali že modrijani starega veka. V krščanstvu pa je volja dobila povsem drugo obeležje in prav posebno veljavo. S problemom volje se je bavilo mnogo učenih ljudi, ki so ji pripisovali ono veliko moč, po kateri dosežeš vse, kar hočeš. Po njej postaneš dober in pošten, ona ti pripomore do značajnosti!

Od Sokrata, preko cesarja Marka Aurela, ki je spisal »Samoopazovanja«, preko Seneke, Plutarha, Tomaža Akvinskega in Ignacija iz Lojole, pa do Försterja, Fassbenderja in drugih starejših in novejših, jih je resnično dolga vrsta. Sicer so se pa sploh vsi pisatelji, ki so hoteli pisati o vzgoji sploh ali pa značaju posebej, morali dotakniti problema volje, nekateri z večjim, drugi z manjšim uspehom.

Nas vzgojitelje zanima ta problem še prav posebno! Če so stvari take kot smo jih smatrali in gledali doslej, sme na vzgojnem polju ostati vse tako kot je. Če so pa stvari drugačne, bo treba vzgojo naše mladine primerno preusmeriti!

Jasno, brezpogojno jasno je, da ni nikake vzgoje brez vplivanja na voljo. Zato je potrebno, da si stvar dobro ogledamo!

Pripominjam, da sem se za stvar zanimal dolga leta, da pa sem v knjigi »Willenschule«, ki jo je spisal poljski jezuit in privatni docent na vseučilišču v Kölnu Lindworsky, našel vso oporo. Radi tega v svojih izvajanjih prav pogosto navajam njega kot avtoritativno osebo na tem polju. Tudi pedagoški seminar univerze kralja Aleksandra I. v Ljubljani je pred 4 leti pod vodstvom prof. dr. K. Ozvalda obravnaval to snov po omenjeni knjigi.

* * *

»Volja je nekaj kraljevskega,« pravi Fassbender. Res, kraljevsko, na znotraj i na zunaj! Na znotraj, kadar gre za kako odločitev v meni samem, na zunaj, kadar gre za vplivanje na druge.

I prvo i drugo je potrebno učitelju. Pa saj sploh vsak čuti potrebo imeti voljo, biti močan, energičen.

V svojih mladih letih sem občudoval velike može, njihovo energijo, njihove čine, pa sem ob njih bridko občutil svoje lastno brezmočje. Nekega dne zagledam v oknu neke knjigarne brošurico »Wie werde ich energisch!« Silno me je mikalo, da bi si jo oskrbel. Nemščino sem obvladal, cena je pa tudi bila tako malenkostna, da bi že še kako prišel do nje. A bilo je nekaj drugega! Če vstopim in povprašam po njej, pokažem s tem, da bi hotel biti energičen. S tem pa že pokažem, da nisem. Tako priznanje pa

je bilo tudi že 12 letnemu dečku odveč in neprijetno... In tako še danes ne vem, »kako bi postal energičen?«...

Ta primer kaže, da ima že mlad človek željo da bi bil močan, da bi drugim imponiral. Že mlad človek noče pokazati svoje nemoči, hoče se obdati z videzom energije, volje, ali kakor napačno trdimo »močne volje«. Nikakor ni potrebno, da bi se tega zavedal, on hoče nekaj, hoče instinktivno, in to zadostuje. Pa so morda — vsaj deloma — prav v tem utemeljeni prepiri in pretepi med mladino. In če so utemeljeni v tem, so pač utemeljeni napačno, ker je napačno utemeljen nazor o moči in nemoči, o »močni« in »slabotni« volji! V prepiru pač nihče noče odnehati. Ne samo radi razburjenosti, marveč v glavnem, ker se noče pokazati »slabejšega, slabotnejšega«. Tudi tu se kaže napačen nazor o volji! In ti in taki napačni nazori so še prav zelo razširjeni med nami.

Kadar kdo noče odstopiti od kakega načrta, pravimo, da je »močne« volje. Če nam pa njegovo stremljenje ni baš pogodu, rečemo, da je dotični — trmast. Na splošno kaj radi govorimo o »močni« volji. Pravimo, da z »močno« voljo dosežemo vse; kar hočemo. Pa vendar zadeva z »močno« voljo kaj lahko postane mučna in uničujoča.

Voljo ima vsak človek, tudi otrok, celo prav majhen otrok. In prav majhen otrok ima celo prav mnogo volje, ne sicer tiste zavestne, pač pa neke, rekel bi n a g o n s k e v o l j e. Otrok ima s v o j o voljo, ki jo tudi poudarja. Ta poudarek nam je kajkrat zelo neprijeten, zlasti vpričo drugih ljudi. Otrok pač ne pozna olike in takta! Hoče jesti, kriči; hoče igrati, joče, tuli, cepeta, se vrže na tla. Nočeš mu ugoditi, pa se brani jesti, vrže črevelj v zid... Mar ni to izraz njegove volje? Toda, kako radi trdimo, da je otrok togoten, trmast, pa navadno se niti malo ne zavedamo, da smo zato tu tudi — če ne morda v glavnem radi tega, da bi mu to togoto spremenili v blago voljo... Palica in druga »vzgojna« sredstva so zelo primerna, da njegovo »trmo« ubijemo; namesto da bi jo uravnovesili in iz trmoglavca naredili dostojnega človeka. Na vse načine se trudimo, da bi gojencu dokazali, da njegova volja — o ravnanju tu ne govorim — ni upravičena, da njegovo hotenje ne ustreza našemu hotenju. Toda ko tako odkrušimo kos za kosom njegove volje, ne da bi mu dali kaj boljšega, ga pustimo okrnjenega, praznega, uničenega. Pa mu končno še zabrusimo, da n i m a n i k a k e volje, da je plašljivec, slabič, celo ničvrednež, ki pod milim soncem ni za kako rabo...

Prav lepo mi je neka učiteljica rekla: »Že malemu otroku ubijemo voljo, samo zato, da bi imel več volje!«...

Nas niti malo ne zanima definicija, kaj je volja. Na zadevno vprašanje bi odgovorili, da je volja hotenje, stremljenje, iskanje, doseči neko določeno stvar ali opustiti. Toda kaj naj bi bila »močna« volja? Ali naj bi bilo to ono večje hotenje, hrepenenje, ki ga včasih čutimo v obliki tistih notranjih tesnob, kadar sledimo svojemu cilju ali pa ga nestrпно pričakujemo. Vemo, da smo ob takih prilikah vse slabejši, slabotnejši kot sicer. Tudi ono, dosledno stremljenje po kakem cilju ni še »močna« volja,

Vidimo, da volja obstoja, a stopnjevatı je ne moremo! »Močne volje ni« trdi Lindworsky. Nazor o močni volji v dosedanem smıslu je napačen! Pa tudi, če bi se kdaj izkazalo, da je bil pravılen, bo pri vzgoji vsekakor treba upoštevati novo naziranje.

Četrtošolec sem imel veliko »smolo« v matematiki, pravzaprav — razumel je nisem. Tudi drugim se ni godilo bolje! Nekoč nas je 26 v eni sami uri doletela dvojka! Zame je bil položaj še tem slabši, ker je bil dotični gospod dobro zapisan v naši hiši. Da, človeka v njem sem spoštoval, a sicer . . . Kadarkoli sem doma tarnal, da ne gre, da ne razumem, da drugi tudi ne uspevajo, so bili vsi križi doli: naj bolj in bolje poslušam, naj ne mislim samo na jed, in da me drugi tudi nič ne brigajo! Sam naj poslušam in gledam, da bom znal itd. itd.

To je bil apel na mojo voljo, na mojo »močno« voljo. Že tedaj sem prišel v konflikt s pojmom o »močni« volji.

»Saj več kot poslušati in paziti, zapisati in prepisovati ne morem! Kaj hočejo od mene še več?« Ker pa sem tedaj še veroval v »močno« voljo, sem jo hotel tudi dokazati. V znak svoje prav posebno »močne« volje sem nekega popoldne delal svojo analitično domačo vajo blizu 5 ur. Pa brez uspeha! Vsa moja volja ni zalegla niti malo! Pozno zvečer sem ves strt treščil zvezek ob zid matematiko in profesorja pa sem v divji jezi priporočil zlim duhovom. Seveda sem za to dobil klofuto, kar na mestu. Ko pa sem drugi dan prejel še vsako uro po eno dvojko, se je vera v »močno« voljo sesula v prah.

Ker ni šlo drugače, so mi oskrbeli pomoč. Tako so me kmalu uvedli v tajne matematike. In tedaj: čut dolžnosti, pravilneje »čuvstvo veselja« me je vleklo k delu. Samo sestı je bilo treba, naloge so šle kar same po sebi. Prekosil sem tovariše, bil sem zgled vztrajnosti, kaj vse doseže človek, če le ima m o č n o voljo!

Vsak si lahko sam ustvari sodbo, kaj sem si mislil ob takih besedah . . .

Čemu sem napisal to? Ali ne delamo tudi še mi tako in podobno? Ali ne pripisujemo še vedno marsičesa volji, kar nikakor ne spada v njeno območje? Ni torej res, da zmoreš vse, kar hočeš, pa najsi je hotenje še tako močno!

V teh in takih stvareh volja sploh ne prihaja v poštev. Saj razumevanje — shvatanje — sploh niti malo ne zadeva volje!

Videz je, da smo voljo nekako degradirali, vsaj po dosedanem gledanju. Vendar to ni naš namen, prisoditi in pripustiti ji hočemo vse, kar ji gre in to pametni vzgoji na ljubo! Česa vsega ne pripisujemo volji! In kolikokrat vlada tu dvojna mera! Neštetokrat smo sitni ali nas kaj zdraži in nimamo svojih živcev v oblasti, pa nahrulimo koga, ki je popolnoma nedolžen in ni prav nič v zvezi z našim razburjenjem. Od njega pričakujemo, da bo mirno in tiho prenesel našo sitnost. Od njega zahtevamo več volje, kot jo imamo sami! Seveda smo mu hvaležni, če jo ima, toda, če je nima, mu to štejemo v zlo.

* * *

Včasih se nam dozdeva, da pregiblujemo svoje ude po mili volji, skoraj, da jih giblje že kar volja sama. In vendar to ni tako! Volja ni kakor jezdec, ki svojega konja vodi zdaj sem, zdaj tja, pa zopet v dir, v korak ali v skok. Poglejmo!

»Ali znaš migati z ušesi? Ne? Poskusi! Saj si zdrav in imaš uhlje in vse potrebne mišice!« pravi Lindworsky. »Poskusi, saj bo šlo! Še ne? Poskusi energičneje, mora iti! Še vedno ne? Torej pa z vso energijo! Kaj, da nimaš najbrže mišic v redu, praviš? Potem se seveda tudi privaditi ne bi mogel! Toda marsikdo se je in bi se navadil! To pa drži — pravi še vedno Lindworsky — da tudi najboljša volja v zvezi s povsem zdravimi udi in mišicami še vedno ne zadošča za izvršitev kakega — pa bodisi še tako malenkostnega giba! Volja ni vsemogočni jezdec, ki naredi s svojim konjem, karkoli se mu zljubi!« — (L. znamenje za Lindworskega.)

»Vajen si in nemoteno švigajo tvoji prsti po tipkah pisalnega stroja. Tu pa se ti nenadoma zapiči v oko neka tipka. Oko obvisi na njej, pa ne veš zakaj! Zavedaš se povsem dobro: na tem vzvodu ni pritrjena črka, ki jo pravkar rabiš. Toda zapičila se ti je v oko, kakor da je najvažnejša izmed vseh in preden se zbereš, jo udariš, nehote, prisiljeno, z zavestjo, da si udaril napačno!« . . .

»Ne zmoreš vsega z voljo, (miganje z ušesi) a marsikaj storiš proti svoji volji!« (L.) »Čitaš knjigo, pa posežeš po nožu, da bi razrezal list. Nenadoma pa opaziš v svoji roki svinčnik in ne veš, kaj bi z njim!« (L.)

»Pred leti me je neki malo nervozen gospod vodil (prip. L.) in mi razkazoval znamenitosti malega nemškega mesta. Pripoveduje mi tudi o načrtih, ki jih imajo meščani za moderniziranje. »Und nächstes Jahr — nadaljuje moj spremljevalec — bekommen wir hier elektrisches Flaschenbier — pardon, eine elektrische Kleinbahn.« Prišla sva namreč do hiše, raz katero je nizko visel napis »Flaschenbier«.

Beseda »elektrisches Flaschenbier« je bila izgovorjena povsem proti volji, izključno pod vtisom napisa, ki se je zagrizlo vanj oko.« (L.)

»Hotel bi migati z ušesi, pa ne moreš. Sploh si niti predstavljati ne moreš, kako se taki gibi morejo vršiti. Popolnoma ti nedostaje slika, kako se vrši tako gibanje. Ko pa bi ti z elektriko pribavili vtis o tem gibu, bi se naučil kar hitro.

Enako pri drugih gibih. N. pr.

Pri tenisu mora začetnik paziti na najrazličnejše podrobnosti: poskok, višina, drža, na pravi trenutek odboja itd. Vse te podrobnosti ga motijo in mu izzovejo občutek neznanja. Kdor pa se izuri, ne misli več na take podrobnosti. Njegove misli so osredotočene samo na cilj, kamor naj odbije partnerjevo žogo.

Na kolesu pazi začetnik na balanco, na cestne kamne in na svoje ravnotežje. Na kolesu se zvija, kakor bi s tem hotel voditi svoje kolo. Pozneje gleda kolesar samo pred se, kako bo bolje izrabil cesto.« (L.)

»Ali prihaja pri vsem tem volja sploh kako v poštev? Ali je to polje njenega udejstvovanja?« so vprašanja, ki dihajo iz teh izvajanj Lindworskega.

* * *

Toda naše življenje ne obstoja iz samih takih nehotnih dejanj. V glavnem so naša dejanja hotna in premišljena, saj z njimi zasledujemo določen cilj.

Kako je pri takih smotrenih dejanjih? Ali pri njih nastopa volja in kako deluje?

V razmišljanje naj nam služi sledeči primer, ki je analogen primeru, ki ga stavlja L.

Prijatelj mi pošlje košarico, vsebina: grozdje. Brž začnem košarico razvezovati, veseleč se grozdja. Med tem vadljam: črno — belo, belo — črno. »Črno bom!« Pokrov je odstranjen, na svoje začudenje zagledam pol košare belega grozdja, a v drugi polovici lepe debele slive. Iznenaden ne vem, kaj bi: desno grozdje, levo slive. Veselil sem se črnega grozdja, izbirati pa moram med belim grozdem in slivami. Izbiranje med enim in drugim traja, dokler se ne odločim. Ko je padla odločitev, sem se nehal zanimati za odklonjeni sad, svojo pozornost pa sem posvetil izbranemu. Po tej odločitvi je v meni vse pripravljeno, da izbrani sad tudi pokusim. Potrebno je samo, da se odločim za to.

Odločitve so i z r a z v o l j e ! V navedenem primeru je nastopila moja volja v službi kretničarja ob kretnici. Iz nekih vzrokov je izbrala sad, se zanj odločila in usmerila nanj mojo pozornost. In zopet je volja izvrševala kretničarsko službo, ko je odločila, ali se pokušanje izvrši takoj ali pozneje.

»Pa kako je s kretničarjem ob železniški kretnici? Ali mora morda biti velik in močan? Ali mora z vso silo zgrabiti ročaj kretnice in jo prevreči na drugo stran? Nikakor! Lahko bi še pokvaril, ali pa bi se mu pripetilo kaj neprijetnega! Povsem mirno jo prime in prevrže brez vsake sile.« (L.)

Seveda se tako kretničaranje vrši prav pogosto, da niti ne vemo, kdaj. Tudi mnoge gibe izvršujemo asocijativno, ne da bi mnogo razmišljali o njih. Vendar se ti gibi razlikujejo od prej navedenih (elektrisches Flaschenbier, svinčnik) po tem, da so premišljeni, hotni, smotreni.

L. primerja voljo tudi s šoferjem. Avtomobil ima svojo armaturo, ki deluje. Vendar pa zavisi vse od vozača. Ta je odgovoren za voz, vožnjo in za potnike. Tudi če na odprti progi sedi dozdevno brez dela za krmilom, je vendar njegovo najvažnejše — morda celo edino — opravilo paznost, ki ga pravočasno opozarja, da mora krmariti. Tudi če se vozač zamisli, še ni nujno, da se voz ustavi, zvrne ali zaide! Vozač more krmariti tudi samodelavno — avtomatično — iz navade. Prijetna pa taka vožnja seveda ni.

L. primerja voljo tudi še z vrhovnim vojskovodjem. Razmišljanje o vodstvu armad opravlja za vojskovodjo v glavnem njegov generalni štab.

Ta ima dolžnost, da mu dan na dan raportira o stanju armad. Predlaga mu načrte in razjasnjuje njihove prednosti oziroma pomisleke. Dolžnost zapovednika pa je, da se odloči za enega izmed predloženih načrtov. Njegova odločitev je izraz njegove volje. S svojim pristankom prevzame odgovornost za izvršitev načrta. Kakor hitro je njegova volja pristala, že hitijo povelja od generalnega štaba po žici do nižjih štabov in edinic ter po zapovedi vodnikov v mišičevje moštva. Odločitev zapovednika je povzročila vrvenje v liniji. Povzročila je vsestransko delovanje. Toda kljub vsej odločnosti in odločilnosti poveljnikovega ukaza zavisi izvršitev načrta od mnogih pogojev, ki niti malo niso v moči vojskovodje. Celo nasprotno: čim obsežnejša je odločitev, tem številnejši so pogoji, katerih absolutni gospodar nikakor ni zapovednik sam: bojna sredstva, metode, izvežbanost in čilost čet, veza med njimi itd. Vsa odločnost in odločilnost vojskovodje odpovesta in se zrušita, če odpove le eden teh pogojev, pa bodisi, da se pretrga edino le telefonska žica. Vkljub vsem močem in silam, ki so mu podrejene, postane zapovednik majhen in slaboten. Pa če bi ponavljal svojo odločitev še tako jasno, glasno in energično: nič bi se ne ganilo, vse bi kakor mrtvo ostalo na svojem mestu! Če pa je v redu vse, zadostuje beseda, ne da bi jo spremljala kaka gesta! —

Asociacija na izraz »hočem« je menda vsakomur jasna.

Kaj pa n a m e n i n s k l e p ? Ali imata kaj vpliva na voljo in na njeno udejstvovanje? Poglejmo!

V splošnem je zelo razširjena misel, da je izvršitev kakega načrta zavisna od tega, kako smo se namenili, kako trdno smo nekaj sklenili. Teoretično je držala trditev, da je izvedba kakega načrta tem sigurnejša, čim krepkeje je bil stavljen namen, čim intenzivnejši — energičnejši je bil zadevni sklep. Tudi eksperimentalni psiholog Narziss Ach je bil mnenja. »da iz namena (sklepa) izhaja nezavestno dejstvujoča sila«, (eine... von dem Vorsatze gehe eine unbewußt wirkende Kraft aus.)« (L.) Toda to ni tako: »Za izvršitev stavljenega namena je brez ali vsaj malenkostnega pomena dejstvo, ali je sklep stavljen zelo energično in intenzivno...« (L. str. 32.) Da je to istinito, smo se že prepričali na zgledu z vojskovodjo, vendar hočemo še dalje raziskovati.

Izvršitev ne zavisi od jakosti sklepa! N. pr.

Janez se odloči, da ne bo več kadil. Njegova odločitev je jasna in nepreklicna. Da bo še trdnejša, jo pove svojim prijateljem in znancem. Napis: »Danes ne bom kadil!« naj ga stalno opozarja te odločitve. Vsako jutro si jo neštetokrat pokliče v spomin in jo ponavlja, da bi je med dnevnimi opravili ne pozabil! Še več, dozo spravi v omaro, zadnje cigarete pa podari. Tako je za izvršitev sklepa vse pripravljeno v podrobnosti. Mine nekaj dni. Tu sedi J. v veseli družbi najboljših prijateljev. Sredi najlepše zabave mu prijatelj ponudi cigareto, J. jo vzame in prižge. Že jo pokadi dobro polovico, ko se spomni: »O ti vrag!« ...

Ali je bil Janezov sklep premalo intenziven? Ali bi bilo mogoče bolje, če bi bil udaril ob mizo, češ ne bom pa ne bom? Ali ga je morda minila

volja, ali si je premislil? Nikakor! Ali se je svojega sklepa sploh spomnil, ali se ga je zavedel? Ali je sploh obstojala možnost ponovne odločitve?

Ponovi in ponavljaj si svoj sklep sto ali še večkrat, če se ga o pravem trenutku ne zaveš, je izgubljeno!! Če! — Ne trdim, da se ti po stokratnem ponavljanju ne bo pojavil pravočasno, toda, kadarkoli ne bo, takrat propade sklep!

Prav tako je z jezo in različnimi drugimi navadami. Kaj mi pomaga, če sem že tolikokrat sklenil, da se ne bom več jezil in razburjal, ko pa se v danem trenutku razburim, ne da bi se pravočasno spomnil svojega sklepa!

In pijanec, ali ni z njim ista?

Ali ima torej sklep kak vpliv na voljo ali ne? Sklep, namen, je za izvršitev kar največjega pomena, toda le tedaj, »če se ga zavemo ob času, ko moramo svoj sklep izvršiti.« (L. str. 32.)

Stranska stvar je torej, ali je sklep jak ali ne!

To dožnanje pa je velevažno, ker more in mora vso vzgojo popolnoma preusmeriti!

Za izvršitev nekega dejanja (zavestnega) je torej potrebna odločitev (namen, sklep). O tem pa smo pravkar dognali, da obstoja brez vsake posebne jakosti in trdnosti. Morda pa je volja sama na sebi stopnjiva, morda obstoja »močna volja«.

* * *

Volji, naši volji se stalno zoperstavljajo r a z n e z a p r e k e. Kdor jih hoče premagati, se mora žrtvovati. Žrtve pa so težke. Navadno pravimo, da je močne volje, kdor prenaša žrtve. »Čim močnejše volje je, tem lažje jih prenaša. Slabič jih prenaša le s težavo, ali pa onemogel stoji ob strani.« Kadar hočemo doprinesiti kako posebno žrtev, skrčimo pesti, stisnemo zobe, napnemo mišice. To vse nas obdaja z videzom energije in močne volje. Pa je k večjemu le zunanji izraz notranjega dogajanja, notranjih bojov — navadno tik pred odločitvijo!

Tudi niso vsi veliki in močni ljudje res ljudje volje in dejanja, in vsi »slabiči« niso slabiči! V svetovni vojni smo prav pogosto doživljali prav nasprotno. Tudi slabič je kaj lahko človek »volje in dela«!

Napoleon — mali korporal — se često stavlja za zgled močne volje. Vendar bodi povedano, da je bil mož, kot ga Evropa za njim ni več videla, toda njegovi uspehi nikakor niso plod njegove »močne«, in njegovi neuspehi niso plod njegove »slabotne« volje! Kdor trdi prvo, mora trditi tudi drugo!

Napoleonovi uspehi in neuspehi so bili njegovo osebno izživiljanje, kakor tvorijo naši — naša izživiljanja.

Bil je pač mož takratnih razmer in prilik, njegova pot pa je bila zaznamovana od vekomaj!

Ko so naše žene in matere med vojno pred pekarnami cele noči čakale na skopo odmerjeni kruhek, so pač bile junakinje!

In 16 letne deklice, ki si jih v Münchenu med vojno videl čakati vso noč in ob vsakem vremenu na gledališke vstopnice, so prav zares doprinesla nekaj občudovanja vrednega. »In vendar niso bile junakinje volje!« pravi L.

»Še vedno se spominjam svojega gojenca, ki so vsi vzgojitelji sodili o njem, da je pravi slabič kar se tiče volje, pa tudi sicer slab. Imel pa je svoj ideal: postati oficir. Kdor je opazoval tega mladega mehkužneža, je resno zdomil nad pristnostjo njegovega ideala. Toda vkljub veliki oviri, ki je nastopila še poleg vsega drugega, je mali dosegel svoj ideal in je med vojno doprinesel junaštva, ki jih ne omenjam samo, ker te še živeče osebe nočem izdati,« pripoveduje L. (Dalje.)

Fran Jaklič — 65 letnik.

F. Lužar.

V slovenskem pripovednem slovstvu in v splošnem delu za blagor ljudstva ima prav odlično mesto naš tovariš Franc Jaklič, ki je praznoval lani dne 6. decembra rojstno 65 letnico. S pisateljevanjem je pričel prav zgodaj. Lepo število njegovih povesti je v naših uglednih revijah »Dom in svet«, »Ljubljanski zvon«, »Mladika«, v knjigah »Družbe sv. Mohorja« in drugod. Ker se je rodil v Podgorici pri Dobrépoljah, imajo podpisi njegovih spisov večkrat psevdonim »Podgoričan«. Vse povesti kažejo motive in slike iz življenja naroda na deželi. To pričajo že takoj naslovi »Selska slika« (Dom in svet 1890), »Naši vaščani« (Ljubljanski zvon 1891), »Vaška pravda« (Dom in svet 1892), »Vaški prihajač« (Dom in svet 1893), »Svatba na Selih« (Ljubljanski zvon 1894), »Naša dekleta« (Koledar družbe sv. Mohorja 1902). Poleg snovi iz ljudskega življenja je dokaj uporabljal kulturno-zgodovinsko snov, n. pr.: »Luka Vrbec« (Dom in svet 1890), »Zadnja na grmadi« (Mladika 1925), »Paklena svoboda« (Slov. večernice 1926). V »Domu in svetu« so še »Spomini s slovanskega juga« (1889), »Sirota« (1890), »Podobe iz naroda« (1891), »Na Samovcu« (1891), »Kako se je ženil Kobaležev Matija« (1893), »Johannes studiosus« (1893), »Sin« (1894), »V pustiv je šla« (1894), »Lepi Tonček«, »Vojvoda« (1895), »O ta testament« (1900), »Od hiše do hiše« (1901). V »Ljubljanskem zvonu« »Tkalčev Anton« (1891). V Knezovi knjižnici »Za možem« (1900). V Koledarju družbe sv. Mohorja 1901 je povest »Prvi hleb«, kjer je naslikano živahno zborovanje v mlekarski zadrugi v Dobrépoljah. Še drugi spisi bodo razvidni v njegovi kmalu izdani zbirki zbranih spisov.

Franc Jaklič je služboval nekaj let v Ljubljani, škofji Loki, a od julija 1893 v Dobrépoljah kot učitelj in pozneje kot nadučitelj. V tistem času se je začelo med Slovenci potom zadrug oživljati novo gospodarsko življenje, ker so težki časi pomanjkanja toliko ljudi trumoma gnali v Ameriko. V »Slovenskem Pravniku«, ki ga je izdala Družba sv. Mohorja, je pisal o teh nezdravih razmerah mladi dr. Tavčar (na str. 343) posebno o notranjskih oderuhih, kako ima vsaka vas svojega oderuha, ki sili v

trde kupčije z lesom. Navadno opravi svoj posel v gostilni, ko napoji revnega kmeta. Tako so cele vasi obubožale po zvutih oderuhih. Nekega dne se je pri učitelju Jakliču zglasil premožen gospodar, da bi se opravičil za šolske zamude svojega pastirja. Pri tem je nanesel pogovor, da se je ta mož pobahal, kako lahko je prišel do premoženja. Z malim je začel s posojili, pa od vsakega jemal kolikor mogoče velike obresti. Ker ljudje v sili vse obljubijo, pa ne morejo izpolniti, je s tožbami dobil vedno več, včasih od več dolžnikov naenkrat. Posojal je na krmo, na pridelke in navadno spravil vse podse za slepo ceno. Pa še pijače in jedil je bilo, kolikor je hotel. Tako je Jaklič spoznal tipičnega in brezsrčnega oderuha, ki je bil še nesramno ponosen na svoje delo; premišljeval je, kako bi se tako nekrščansko delovanje preprečilo. O prvi priliki je povedal ta dogodek dr. Kreku, ki je takrat že dajal pobudo za ustanavljanje zadrug. Dr. Krek mu pravi, naj ustanovi posojilnico in napravila sta ljudski shod na dobrepoljski šoli. Takih reči ljudje še niso bili vajeni in prišli so na shod v velikem številu. Ko je dr. Krek z govorom švrknil po oderuhih, so magnati odšli. Ostali so si izbrali odbor in kmalu pričeli s poslovanjem. To je bilo l. 1895, par let po I. katoliškem shodu v Ljubljani. Najprej se je sprožilo v Dobrepoljah in pozneje še v mnogih krajih. O tem je Jaklič podrobneje pisal v »Narodnem Gospodarju« l. 1930.

Po začetem združništvu v Dobrepoljah so naenkrat dvignili nasprotniki velik hrup in ogenj in žveplo se je vsulo v časopisih in preiskavah na Jakliča. Kako naj si to predstavljamo, kažejo po 40. letih besede v »Sloveniji« 1933, št. 45: »Na prelomu stoletja se je skušalo ljudstvo s pomočjo združne organizacije gospodarsko osvoboditi raznih oderuhov, in tedaj se je naše meščanstvo navalilo na ta prizadevanja v oblikah, kakršnih morda evropska politična zgodovina ne pozna.« Bilo je kakor v srednjem veku, vse oblasti so mu nasprotovale. Še celo ob ženitvi so mu oblasti delale neverjetne zapreke, ki se jim danes vsak človek smeji. 13 let je trajala doba trpljenja, pa je Jaklič postal — deželni in državni poslanec. Ker ga je bolelo, da so bili med najhujšimi nasprotniki učitelji, ki ga zaradi združnega dela niso priznali za tovariša, je ustanovil leta 1899 list, ki naj bi bolj zblížal šolsko vzgojno delo z ljudstvom in delo na vasi, to je bil »Slovenski Učitelj« in kmalu potem je sledila še organizacija »Slovenska zveza«.

Glede združništva dostavljam, da so sicer posamezni rodoljubi, kakor dr. J. Vošnjak, ki je dobil pobudo od Čehov, že prej ustanovili denarne zavode in so pri teh sodelovali tudi nekateri učitelji, da je prihajal kapital v slovenske roke. Posojilnice so bile posebno v večjih mestih in na večjih središčih pa po sistemu Šulce—Delič. Za navadnega kmeta je bilo navadno to vse preoddaljeno in zvezano s prevelikimi stroški in poti, da si je kmet le rajši kaj izposodil v bližini. Zato so bile največje pomena posojilnice po Rajfajznovem sistemu, ki so se povsod po svetu obnesle za majhen okoliš, za svojo občino ali župnijo, kjer je torej vsak lahko imel z njo stik in dobiček in celo tudi kontrolo nad poslovanjem. Še znani posojilniški

organizator Iv. Lapajne je bil svoječasno proti takim majhnim edinicam ter je pisal v celjski »Slovenski Zadrugi« 1901, št. 1, da ne more obstojati na vsakem »Kamnu«, »Robu«, »Štoru« in »Gozdu« kaka posojilnica. Pozneje je to naziranje spremenil in odobral podrobnejše združništvo. Zadruge za manjše okoliše so se vendar jako širile in l. 1907 so tudi takratni kranjski liberalci napravili svojo »Zvezo slovenskih zadrug«. Ustanovili so se trgovskega »Agro-Merkurja«, ki pa je l. 1910 grdo propadel. Kakih 10 let po Jakličevem začetku je tudi učiteljska organizacija v Ljubljani pričela z lastnimi združnimi ustanovami.

Jakličevi zasnovi je čas dal prav: ono, kar se je prej zametavalo, se je pozneje sejalo. Združništvo je — pa naj bo v katerekoli zvezi — vendar najtrdnjši jez proti zlu, ki ga človeštvu lahko napravlja velekapital. Lansko leto je naša stanovska organizacija JUU v »Učiteljskem Tovarišu« z raznimi proglesi sklenila, da se mora učiteljstvo preorijentirati na kmetsko stran, na kmetsko vas. V učiteljskih glasilih in kjer propagirajo sedaj združne stvari, se ni nihče spomnil na našega tovariša, ki se je toliko žrtvoval za kulturo kmetske vasi. Zato ga jaz, ki sem sam 20 let dejansko vodil zadruge, vnovič predstavim ob 65 letnici v sredi takega miljeja ter mu iskreno čestitam, da je s tolikim pogumom in toliko časa ostal zvest svoji ideji.

Izobrazba naroda

C. kr. okr. šol. nadzornik.

Iv. Hribski.

Prvo nadzorovanje.

(Dalje.)

Po šestih dneh nadzorniške službe me je že vprašal g. glavar, če sem že nadzoroval kakšno šolo. To vprašanje me je presenetilo. Odgovoril sem mu, da se hočem prej seznaniti na osnovi uradnih spisov o stanju vsake posamezne šole in šele tedaj, ko bom videl, kje je nadzorovanje najpotrebnejše, bom šel tja. Glavar pa: Le ne odlašajte predolgo, čas hiti. V Globeli ni vse v redu na šoli. Kakor sem informiran, ni med učiteljstvom prepotrebne harmonije. Povem mu, da mi je to že znano. Kdo vas je vendar že o tem informiral? me vpraša. Nadučitelj sam in ena izmed učiteljic, mu povem. Kako? Oba sta že bila osebno pri meni. Tako? se je začudil glavar. In kaj pravite vi, kdo ima prav? Teža še ne vem. Dokler ne spoznam razmer na šoli sami, dokler ne spoznam posameznih učiteljev-ic kot delavcev v poklicu, toliko časa ne morem izrekati nikakršnih sodb. Že prav in zato pojdite čimprej tja napraviti red. O ugotovitvah in uspehih mi predložite poročilo. Z Bogom!

Cez dva dni so me že imeli v Globeli. Videlo se jim je na obrazih, da me niso pričakovali še tako hitro. Vstopil sem najprej v nadučiteljev razred. Učna soba polna otrok. Zrak zaduhel. Ventilacije nobene. Svetlobe premalo. Oblika učne sobe čudna: širša kot daljša. Učenci, ki so sedeli na desni strani učne sobe, so imeli temo že sredi popoldneva. Na šolsko desko, ki je bila bližje okna, so morali obračati glavo najmanj za 45 stopinj. Stene učne sobe tudi že dolgo niso bile pobeljene. Šolski deski sta že kar vpili po prepleskanju. Nekaj posebnega je bil učitelj kateder. Videti je bil kot utesnjen visok zabo. Mesto

šolske omare — zazidano okno. Tja so spravljali šolske zvezke in imeli druge potrebščine. Pisarne nobene. In človek naj bi v takem prostoru z veseljem delal? Nadučitelj, star že nad 40 let, oče večje družine, ki se je morala stiskati v istotako slabem stanovanju — naj bi ne bil nervozen, naj bi o ničemer ne tožil, temveč vse lepo in tiho prenašal in trpel? Sv. Birokracij je res čuden svetnik. Pritožbe sprejema in posluša, da bi pa skušal odstraniti povode in vzroke pritožbam — tega pa ne. Boji se ljudske zamere, a za trpljenje učiteljstva nima srca.

Čudil sem se nadučitelju. Vkljub vsem nevšečnostim je bil pri pouku živahen in prav praktičen učitelj. Njegovo občevanje z učenci je bilo v obče pristržno, domače. Po dolgoletnem službovanju na kmetih se je dodobra seznanil s kmetiskim mišljenjem, čuvstvovanjem in z ljudskimi potrebami. Poseben praktik je bil v pouku računstva. Njegovi učenci so morali znati izračunati vrednost njiv, travnikov in gozdov, dalje ceno konj, volov, krav, telet, prašičev i. t. d. V prirodopisnem in prirodoslovnem pouku je obračal izredno pozornost obdelovanju zemlje, zlasti gnojenju.

S takim poukom je povezoval šolo in dom v tesnejše medsebojne vezi. Imel pa je to napako, da je učenca, ki mu ni dovolj hitro ali mu je napačno odgovoril, osmešil in ponižal v očeh drugih učencev. Ker pa osmešujoča ponižanja rodijo v učencih mržnjo proti učitelju in ubijajo voljo učenčev, zato je to velika pedagoška pogreška.

Iz III. razreda sem šel v II. razred. Ta razred je imel boljše učno sobo, večjo in svetlejšo, toda 74 otrok — pa slabotno, bolešno učiteljico. Takoj sem opazil zrahljano disciplino. V oči so me bodli veliki dečki, ki bi morali biti po velikosti sodeč, že najmanj v ponavljalni šoli. Eden izmed njih je bil še posebno očividni. Videti je bil kot kak hlapec in se vedel, kot bi bil gospodar čez vse zadnje klopi. Zaupno poprašam učiteljico, kako shaja z velikonom? Blesteča solzica v njenih lepih očeh mi je povedala vse. Obljubil sem ji pomoč. Čut hvaležnosti sem ji bral z obraza. Pomoč pa je bila v tem: Upravitelju sem vpričo obeh učiteljic svetoval, da je spuščati v višje oddelke in razrede vse učence in učenke, četudi imajo v tem ali drugem predmetu nezadosten red, samo, da so drugače duševno in telesno primerno razviti. Eno ali celo večletno ponavljanje razreda učence samo ubija. Mori pa tudi učitelja in vse učence ovira v napredku. Zaupanje v učence pa rodi čuda. Še nam učiteljem se dobro zdi, ako vidimo v svojih predstojnikih zaupanje do nas samih. Velikana, ki se obnaša v II. razredu kakor kak razbojnik, poženite na mojo odgovornost vselej, kadar bo načajal, iz šole domov. O tem obvestite tudi očeta, ur mu ne opravičite. V izkazih zamud mi ga naznanite. Ko se bom vrnil v urad, bom takoj spisal uradno vabilo za očeta, da se bo zglašil pri meni v pisarni, kjer bo dobil primeren pouk. Ko se je bil kmalu javil, sem takoj spoznal, da jabolko ne pade daleč od drevesa. Kratko sem mu zabičal: Ako ne boste skrbeli za spodobnejše obnašanje svojega sina, tedaj boste klicani vsak mesec na glavarstvo, a za vse neopravičene zamude boste plačevali kazni. Učiteljici sem naročil, da ga mora za vsako nedostojno obnašanje poslati iz šole domov, zabeležiti izgubljene ure za neopravičene, vodja šole ima nalog, da mi predloži in izkaže tudi te vrste zamud vsak mesec. Preden je odšel, me še predrzno vpraša, kdo mu bo pa pota in zamudo za delo plačeval, če bo vsak mesec klican na glavarstvo. O tem se kar s sinom zgovorita, mu zabrusim v obraz. A tako mislijo gospod? Tako, tako, mu pritrdim in pokažem, da sva končala. Vem in sem že tudi tedaj vedel, da se zakrkneži velikokrat pridobijo zlepo, n. pr., da se jim poveri kak časten posel v razredu, toda to le tedaj, če drugi učenci ne spoznajo učiteljevega namena. V tem primeru bi bili vsi drugi spoznali namere in bi si bili mislili: Učiteljica se ga boji; prikupiti se mu hoče. V takem slučaju bi nastal za učiteljico nevzdržen položaj, zato ji tega postopka nisem priporočal, dasi ni napačen.

V splošnem pa sem bil, uvažujoč težavne razredne razmere, zadovoljen z uspehi tudi v tem razredu.

Končno sem si ogledal še I. razred. Učna soba ravno v tako žalostnem stanju kot ona III. razreda. Ugoden vtis je name napravil le poln razred otrok in zdrava, rdečelična, mlada učiteljica. Ugajal mi je tudi način njenega poučevanja. Videl sem, da so v nazornem pouku zelo veliko skicirali na šolski deski in v zvezkih, kar je učence zelo vleklo k pazljivosti in umskemu razbistranju. V računskem ponazorovanju števil se je posluževala krogov, češ, da nadkriljujejo pike in črte. Umevala je tudi to, da belina na črnem polju bolj učinkuje na duševno zajemljivost učencev kot druge barve. V memoriranju se niso vadili vrstice za vrstico, temveč kitico za kitico. Ze samo to spoznanje mi je pričalo, da je učiteljica psihološko nastrojena in da ni šablonka. Zadovoljen sem odhajal iz razreda. Preden sem odšel iz Globeli, sem se oglasil še pri predsedniku krajevnega šolskega sveta. Potožil mi je, da ni sloge med učiteljskim zborom, češ: upravitelj proti učiteljicama, učiteljici proti njemu, vsi trije pa proti krajevnemu šolskemu svetu. Da so proti krajevnemu šolskemu svetu, mi je razumljivo. Kako to? me vpraša. Jaz: Zato, ker se morajo potikati v neprimernih, nehigijenskih in vrhu vsega še v zanemarjenih učnih sobah, dalje zato, ker mora nadučitelj stanovati v slabem stanovanju, učiteljici pa morata dvakrat na dan v skoraj pol ure oddaljeno stanovanje. Učil krajevni šolski svet ne nabavlja, za razširjenje šole se ne briga in stori le toliko, kolikor je potrebno, da ne preneha šolski obrat. V kraju je tudi nekaj zanikarnežev, ki otrok ne pošiljajo redno v šolo in krajevni šolski svet ne stori proti njim ničesar. To so tedaj, gospod predsednik, vzroki radi katerih je učiteljski zbor proti krajevnemu šolskemu svetu. Odstranite vzroke in sigurno bo zavladala vzajemnost med učiteljskim zborom in krajevnim učiteljskim svetom. Kaj pravite pa k neslogi med učiteljstvom samim? Te od danes ne bo več. Ste jih morali pa zelo vzeti v roke? Kaj še! Priznal sem jim vrline, ki jih ima vsak posameznik, ugotovil vzroke nervoznosti, obljubil jim pomoč pri odстранjevanju istih in zadovoljni smo se razšli. Če se zavzamete še vi za šolo in dobrobit učiteljstva, tedaj boste storili dobro delo. Nekam nezaupno me je gledal, ko sem odhajal, rekel pa ni nič. Prišedši domov v urad, sem sestavil nadzorniško poročilo. Glavar je mislil, da bova sedaj izdala vsemogoče ukaze in grožnje na učiteljstvo pa nič ne tega. Le krajevni šolski svet je dobil nekaj najnujnejših navodil, enako učiteljstvo, toda le v pogledu splošnega pouka. In glede nesloge med učiteljskim zborom? me vpraša glavar. Je ni več, zato je tudi vsako pisarjenje sedaj odveč. Take zadeve je najbolje odpraviti osebno med štirimi očmi brez nepotrebne pisarjenja različnih zasliševanj. Tudi prav, če bo le držalo. Bo, če bomo še mi skušali blažiti življenje in trpljenje, ki ga ima učiteljstvo prenašati na kmetih, kjer mu redko postiljajo z rožicami. Glavar me je malo začudeno pogledal, vendar sem takoj uvidel, da mu je moj postopek tudi všeč.

Po Slomškovi^h stopinjah . . .

(K 71 letnici njegove smrti in 13 letnici koroškega plebiscita)

E. Bojc.

V Mariboru sem imel priliko nadaljevati raziskovanja o Slomšku. Vesel sem bil, da se mi je nudila možnost nadaljnega dela, saj je pri nas v današnji gospodarski krizi dvakrat težko zbirati znanstveno snov in stvarjati. V nadaljnjem pa ne mislim podajati morda zadevnih izsledkov v znanstveni povezanosti, marveč nanizati le nekaj pomembnejših sličic s pota v Celovec, ki tvori nekaj višek tega raziskovanja.

Preko Vuzenice...

Vuzenica je za Slomškovega biografa kakor bibliografa vsekakor zelo pomembna točka. Saj je prav tu kot župnik in dekan ter hkratu kot šolski nadzornik za lavantinski okraj razvil do viška svojo delavnost. Tu je snoval svoje največje načrte in napisal tudi znano svoje pedagoško delo »Blaže in Nežica v nedeljski šoli«, ki je važno za njegovo zdravo in dovršeno pedagoško metodo spominjajoč na najnovejše zahtevke tako zvane moderne delovne šole, hkratu pa tudi po svojem namenu značilno za tedanje našo narodno šolo sploh, ki jo je Slomšek v nedeljski šoli stvarjal in priporočal prav s tega kraja s tako toplino in pedagoško genijalnostjo. Potem pa, ko je sprejel višje šolsko nadzorništvo v Št. Andražu, se je vozil pridno od tod na svoje novo delovno torišče, kamor se je nato preselil kot kanonik lavantinske škofije. Mikalo me je zato obiskati ta kraj in na licu mesta poizvedeti o njegovih event. tamkajšnjih ostalinah. Potem, ko sem pregledal akte v bližnjem Grazu, sem hotel nastopiti še to za Slomška pač najvažnejšo pot: mimo Vuzenice v Celovec in Št. Andraž...

Bil je lep dan v juniju, ko me je vlak ostavil v Vuzenici. Navdajali so me občutki človeka, ki je spoznal že kraje izven svoje domovine, ki pa mu vse doslej ni bilo dano odkriti lep košček ožje domovine. Poleg teh doživljanj ob raziskovanju meni povsem novih, iz časopisja, knjig in pripovedovanja že tako dobro znanih krajev, pa me je seveda navdajala nada, da namen moje poti ne bo brezuspešn in pa čustvo že dalje časa zadrževanega veselja, da po stoletju prisluhnem stopinjam največjega našega takratnega narodnega voditelja in odmevu njegovih tedanjih kretenj v sami »zibeli slovenstva«, ki jo je pred trinajstimi leti nesrečne plebiscitne odločitve tako tragično preplavila nemška povodenj...

Poln pričakovanja sem zapuščal mali kolodvor Vuzenice, ki sem jo kmalu zagledal. Iz slik mi je bil že znan pogled na cerkev in skupino hiš s ponosnim graščinskim župniščem ob njej. Tamkajšnji župnik — očitvidno Ceh —, ki sem ga dobil baš na praگو vrat, namenjenega v šolo, mi je pojasnil, da so pozneje dozidavali in mi pokazal tudi Slomškovo »sobico na skali«, ki se nahaja v starem predelu župnišča. O Slomšku pa ni ohranjenega kaj prida v njem. Ostali so le neki manj pomembni zapiski, ki pa so gospodarsko-cerkvenega značaja in torej mojega namena ne zadenejo. Pred leti je bilo vse — že pred njim — prebrano in preneseno v Maribor, ko se je zbirala snov za njegovo beatifikacijo. Mimogrede naj omenim, da mi je postalo dostopno tudi to gradivo, da pa me Vuzenica nikakor ni zadovoljila s svojo ostalino. Zato me je tem bolj zanimal razgovor z marljivim vuzeniškim lokalnim zgodovinarjem Josipom Mravljakom, ki mi je izrazil svojo domnevo, da se je moralo marsikaj izgubiti ozir. uničiti. On sam je vse preostale arhive vestno pregledal, ne da bi kaj pomembnejšega našel. Tako se mi je razpršilo vsako upanje, da bi na tem Slomškovem dekanijskem in nadzorniškem mestu mogel kaj prida še najti in sem si po ogledu okolice že lahko z naslednjim vlakom v zgodnjem popoldnevu odpeljal proti Dravogradu, kjer sem izstopil za nekaj ur in nato nadaljeval pot preko meje...

V Celovec...

Še v vlaku mi sošolec Jakob, takratni kaplan v Mežici, nasvetuje, naj v Pliberku, kjer sem nameraval prenočiti, gotovo obiščem hotel Breznik in mi naroči pozdrave. Nič kaj prijetno ni potovati takole v noči po neznanih krajih, zato mi je ta nasvet prišel kakor nalašč z neba. Na postajnem graničarskem uradu so mi temeljito pregledali potni list in mi, ko sem jim razložil svojo pot v Celovec in nje značaj, radi dali potrebni izletniški vizum, veljaven za teden dni. Nato sem nastopil polurno pot v Pliberk. Nekam tesno mi je bilo samemu na cesti v temni, le z zvezdami rahlo nasejani noči... Pa v soboto zjutraj sem

bil že napovedal svoj prihod v Celovcu in moral sem se držati načrta. Sicer pa sem imel že lepo pot za seboj. Prišedši v mestece, ki mi je ob električni razsvetljavi kar ugajalo, sem po kratkem iskanju našel na glavnem trgu edini tamkajšnji slovenski hotel. Kar toplo mi je bilo, ko sem prosil za večerjo in vprašal za prenočišče v našem jeziku in malo čudno je v tem nemškem gnezdu zvenela moja dolenska govornica ob odgovoru prijazne natakariče v sveži podjunščini... Potem, ko sem izročil pozdrave, ki sem jih prinesel s pota, mi je bilo odkazano prenočišče, kjer sem nabral novih moči za nadaljno pot. Zjutraj sem obiskal še cerkev in se vzradostil v njej slovenske molitve in slovenskih ženic, nato pa me je avtobusna vožnja na kolodvor seznanila z okolico, ki je v prejšnji noči nisem videl. Pot do Celovca je bila zame povsem nova in mikavna. Tudi v Celovec sam sem se prvič vozil. Tisto pomlad v usodnem letu plebiscita sem kot prvošolec na majniškem izletu dosegel le Vrbsko jezero in Vetrinj in sem gledal na Celovec le iz te daljave. Po dolgih trinajstih letih sem zdaj torej dopolnjeval to svojo pot! Takrat sem kot mali deček ob prevratu prvič narodnostno doživljal, ko smo s ponosom vsi brez razlike nosili slovensko trobojnico, z godbo pozdravljali Korošce, ki smo jih obiskovali v trepetu zanje in so nam potem srca zastajala ob plebiscitnih rezultatih... Zdaj sem v bridkosti obnavljal spomine ob pogledu na nemške postajne napise in na slovenske ljudi tod okoli, žrtve trde igre takratne diplomacije in nemške okrutne demagogije. Še sedaj sem živo prepričan, da bo človeštvo nekoč v pravi svobodi zavrglo neprimerna in psihološko skrajno pogrešena sredstva medsebojnega odnašanja kot so vojna in plebiscit. Zakaj, katera vojna ni znak le nizke, barbarske kulture, kateri plebiscit na svetu in v zgodovini se ne izrablja z nasiljem močnejšega? To pa je znak zapostavljanja duhovnih strani človeštva in narodov, ki pričajo šele o enakopravnosti slednjega, pa če fizično-številčno še tako slabotnega... Takrat bo šele zavladalo v človeštvu pravo blagostanje, ko bo narod narodu drag kot prijatelj prijatelju in ko se bodo lahko neovirano vsi uveljavljali v kulturi in svobodno izžarevali svojo dušo v stvarstvu in razodevali tako svojega Stvarnika v vsem Njegovem veličanstvu. Takrat bodo odločali tudi zdaj skriti in zatirani mali narodi, katerih poslanstvo ni nič manj pomembno v človeški kulturi kot ono velikih. Takrat bo šele uravnovešen v pravilnem skladju sedanji pasivni, a kvalitetnostni puls življenja in kulturnega stvarjanja malih in slabotnih z aktivnim, a kvantitativnim velikih in močnih. Samo tedaj pa bo izgubilo tudi nasilje nad božjo naravo, ki se ne razodeva le v rastlinstvu in živalstvu, ampak tudi v človeku in narodu ter njegovi kulturi, vsak smisel in pomen. Tako se vzgaja človeštvo, ki se nahaja po mnenju filozofov-vidcev šele v svoji zgodnji, zgodnji mladostni dobi. Po takem premišljevanju in čuvstvanju sem izstopil na postaji Klagenfurt...

(Dalje.)

Odlikovanje slovenske učiteljice v francoskem inštitutu v Ljubljani.

Na petrazredni šoli v Sv. Križu pri Kostanjevici gojita učiteljici Anica in Minka Očakar spoznavanje tujih narodov z uvedbo »Mednarodnega dopisovanja otrok« (Correspondance Scolaire Internationale). Učiteljica M i n k a O č a k a r pošilja pisma in risbe z narodno in umetno ornamentiko svojih učencev in učenk šolskim otrokom raznih narodov, največ v Francijo. Tuji otroci, ki spoznavajo lepoto naše zemlje, pa pošiljajo svoje in drugih francoskih prijateljev izdelke šolarjem v Sv. Križu. S tem se vrši najlepša vez in medsebojno prijateljstvo med domačo in tujo mladino. V domačo šolo so torej posijali žarki posebne izobrazbe. Obe učiteljici sta skoraj vsako leto bili v Franciji, Španiji, Švici in drugod ter skrbno nabrali raznotero gradivo za tak šolski namen.

Spoštovanje do francoskega naroda je opazila francoska vlada ter podelila učiteljici Minki Očakar odlikovanje »les Palmes d'Officier d'Académie«. Francosko ministrstvo prosvete pa jo je imenovalo častnikom akademije. Odlikovanje ji je slovesno izročil dne 26. novembra francoski konzul gospod *marquis E. de Neuville* v francoskem inštitutu v Ljubljani, a konzulova gospa soproga ji je še posebej izročila šopek najlepših vrtnic, povezanih s francosko trobarvnico. V svojem nagovoru je g. konzul poudarjal, da izroča z zadovoljstvom znak priznanja francoske vlade podeželski učiteljici, ki z ljubeznijo tiho in neopaženo, a vendar uspešno budi in širi poznavanje francoske države med šolsko mladino. Sama ima izpit iz francoščine ter je že večkrat žrtvovala svoje počitnice za potovanje po Franciji, zato ji čestita na tem odlikovanju. Čestitkam gospoda konzula se je pridružilo številno navzoče občinstvo. Gospod banksi šol. nadzornik v p. F. Lužar je na to poročal, kako je učiteljica Minka Očakar s svojo sestro obiskala lansko leto »Mednarodni kongres za novo vzgojo«, ki se je vršil v Nici ter imela o tem izredno lepo predavanje v »Slomškovi družbi«. Članki o tem so izšli v »Slovenskem Učitelju«, v »Učiteljskem Tovarišu« (marca in aprila 1933) in v »Slovenu«. V vsem je pokazala še posebno, kako obsežno se goji v šolah po svetu domovinski in državlanski čut. Zato je po odlikovanju g. Lužar izjavil, da so osnovnošolsko učiteljstvo čuti z odlikovanjem počaščeno od gospoda konzula — počaščeno od Francije, ker vé plemeniti francoski narod ceniti znanstvo, umetnost in delavnost drugih narodov. Znano nam je, da je Francija sejalka kulture; tudi mi cenimo njene zasluge za napredek Slovencev in vseh Slovanov. V imenu učiteljstva in navzočega občinstva se zahvaljuje francoski vladi za to odlikovanje in prosi, da gospod konzul tolmači to zahvalo na najvišjem mestu. Naj bo s tem momentom, kakor je današnje prvo tako odlikovanje učiteljice v Jugoslaviji še bolj utrjena duševna vez med učiteljstvom v Jugoslaviji in Franciji. Živela Francija, živela Jugoslavija, živel velečistani gospod konzul! —

Po slovesnem odlikovanju je sledilo predavanje s skioptičnimi slikami gosp. odvetnika Rosemberta iz Nancyja o Loreni in o francoskih prebivalcih pri Veliki Kikindi v Banatu, ki so se nekoč izselili iz Lorene. Pri njih se je še ohranila zavest na lorensko pripadnost, a sedaj se bo začelo na novo izobraževati v jeziku in duhu velike domovine.

Književnost

Materinski jezik. Spisal Salih Ljubunčič 1933. Metodika delovnega pouka v nižjih in višjih razredih mešč. in nižjih srednjih šolah. — Knjigo je pregledal znani pedagog in filolog direktor Stepan Pavičič. Mnogotere izdelke, sestavke in načrte so mu dali na razpolago učitelji in učiteljice. Pisatelj predstavlja, da je hrvatski jezik znanstveno zadovoljivo obdelan in zato je prevladala težnja, da se postavi kot steber (stožer) vsega vzgojnega in izobraževalnega dela. Pojasnjena je čistota in pravo spoznanje materinskega jezika, pozitivistično gledanje na jezik in njegov prirodni razvoj. (Str. 7.) Prirodno nastajanje in razvijanje jezika se je vršilo, da je človek (otrok) najprej odajal nenaučene glasove, krike, izražajoč (kot prvi otroški govor) svoja ugodna in neugodna razpoloženja. S tem je nastopil medsebojni odnos in zunanje oblikovanje, a potem se beseda kot izraz misli. S takim po-

drobnejšim razmišljanjem se približamo onemu, kar nas to pot najbolj zanima, namreč: kaj je materni jezik in kaj znači za poedinega človeka, torej za subjekt in za narod kot duhovna etnološka zajednica. Nadalje nas zanima vsebina in oblika poedinih besed in vse življenje naroda in materinega jezika. Dve najvažnejši ustanovi za zunanje oblikovanje jezika sta šola in narodna književnost. V šoli se navadno tako govori in definira kakor reče in določi učitelj. Ponekod se v tem pogledu ne ravna prav. Učenci ne smejo nič drugače prostje in samostojne povedati. Učenci prepisujejo po večkrat to in ono, gledajo samo kako piše učitelj in morajo paziti le na njegove kretnje. Zakaj vse to? Trdijo, da se učenec nauči govoriti in pisati. V »Nastavnem Vjesniku« tožijo srednješolski učitelji kot glavno zapreko pouk v višjih razredih

srednjih šol. Za vzrok navajajo slabe knjige, a to je največkrat gramatika. Torej se učijo po gramatiki in iz gramatike. Ali vse to znanje je enostransko formalno za srednje in osnovne šole. Treba je proučevati govor, a vendar se tudi brigati za slovnice stvari, ker so za vsakega obvezne in opravičene. — Najbolj nas zanima že pri otroku beseda, nobena se ne bi mogla izreči brez posesti potrebne duševne zmoglosti in organa; v tem se nahaja duhovna tvorniška volja. A tudi misel je notranji ustvarjajoči pokret. Besede so zunanje označevanje in izrazi pojmovanja, one so znak misli in govor je zunanji znak mišljenja. V jeziku je struktura, misel in beseda, a bistvo je ustvarjajoči duh (Str. 15). Vsa razdelitev besednih plemen, vse pretvarjanje besed je razumljivo, kako se postavi na notranje ustvarjajoče delo. Jezik pa pripada narodu, kot stvarni družabni organizem; je narodna svojina. Pa če je tako, potem je jasno, da poedinec ne ustvarja jezika. On si prisvaja jezik svoje narodne enote, vse seveda stopnjama in s prilikami življenja; učitelji in jezikoslovci na tem le sodelujejo. Najprej je torej treba poznati materinski jezik, imeti čut in odgovornost zanj, a za tako ljubezen je treba spoznanja. Bistveni činitelj je stalno pokretna jezikovna volja. Roko v roki morata skupaj delati osnovnošolski učitelj in učeni filozof. — Po takem 20 strani obsegajočem uvodu sledi poglavje o svrhi maternega jezika, kaj je jezik, kako važnost ima za poedinega človeka in za celo narodno enoto. Tu so predstavljena zelo važna razmišljanja. Pisatelj se opira tudi na slovenske razprave v knjigah »Slovenske Solske Matice«, n. pr. za srednje šole na J. Orožna v »Pedagoškem zborniku« 1931. — V poglavju »Metodiška osnova za pouk maternega jezika« so izražene razvojne stopnje šolske mladine in oblike dela v šoli. Učitelj naj med mladino organizira delo samoizobrazbe. (Str. 55.) Pri poglavju o govornih (stilskih) vajah se naslanja na dr. J. Bezjaka »Metodika slovenskega učnega jezika v ljudski šoli« in na druge naše knjige. Prav rad navaja učencem za predavanje Župančiča, Gregorčiča, Cankarja i. dr. Za glavno pravico o čitanju (str. 73) navaja knjigo, kot dokaz o veliki moči jezika, v knjigi je narodno duhovno blago; treba je prave izbire za vsako starostno dobo. Posebna poglavja kažejo čitanje v štiriletni osnovni šoli, o čitanju glede življenjskih in duhovnih potreb mladine, samostorne govorne vaje pri čitanju. (Str. 119.) Pod B) so metodična navodila za čitanje v višji osnovni, meščanski in nižji srednji šoli. Na str. 146 opozarja Ljubunčič na razpravo Frana Erjavca »Nekaj misli k pouku slovenščine v višji narodni šoli« v »Slovenskem učitelju« 1933, str. 1/2. — Od str. 180 dalje sledijo poglavja o slovnici in pouku ali o sistematičnem jezikovnem pouku.

Nekdaj so verovali v veliko vzgojno moč gramatike in jo postavljali med šolskimi predmeti na prvo mesto. Toda koliko je bilo tu muke dan na dan, slovnico znanje ni bilo jezikovno spoznanje. V knjigi je navedeno popravljeno (reformno) stališče in sedanja metodična praksa. V III. poglavju (str. 198) je gradivo za produktivni pouk, za poznavanje jezika in za primere dela. Oddelek »Pisnemi sestavki« kažejo karakteristiko takih sestavkov, njih enoličnosti (uniformiranje) i. dr. Končno vidimo reforme šolskega spisa, glavne oblike prostega spisa, individualne sestavke in popravljanje pisemenih izdelkov. — Knjiga Ljubunčiča je teoretično in praktično jako popolna ter ima tako bogato gradivo za uživetje v jezikovni pouk, da ji ni primere. V knjigi so številne ilustracije, osobito v onem delu, kjer se govori o pisemenih sestavkih in se vidijo originalna dela učencev.

Knjiga ima v veliki osmerki 250 strani in stane 40 Din. Naroča se na naslov pisca: Zagreb, Djordjevića 17. F. Lužar.

Koroške uganke in popevke. Zbral Vinko Möderndorfer, ilustriral Joža Vokač. Mohorjeve knjižnice 61. zvezek.

Založba Družbe sv. Mohorja posveča tudi našim najmlajšim veliko pažnje. Pogled v seznam njenih knjig nam pove, da ima že celo vrsto mladinskih knjig na zalogi. Pravkar je izdala zopet delo, ki bo naše otroke zelo razveselilo. Učitelj je zbral koroške uganke in popevke, ki jih je drug učitelj ilustriral. Delo je izšlo v Mohorjevi knjižnici.

Knjiga obsega 64 strani z besedilom tiskanim v dveh barvah. Velika začetnica v začetku stavka pri krajevnih imenih so tiskane v rdečem barvnem tisku, tako da mladega čitatelja kar nehote opominjajo na pravopis. Knjiga je tiskana z velikim tiskom, zato jo bodo že naši elementarci kmalu lahko čitali.

Kot darilo za večje praznike prav toplo priporočamo knjižico.

Dobite jo v vseh knjigarnah broš. izvod za 12 Din, kartoniran za 16 Din in v platno vezan za 20 Din. Člani Mohorjeve družbe dobe knjige 25% ceneje, če jih naročijo naravnost pri Družbi sv. Mohorja v Celju.

»Prigode krojačka Veseljačka« in druge pravljice, zbral Mirko Kunčič. Izdala Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. 1933. Str. 80, cena broš. 26 Din, vez. 36 Din.

Mirko Kunčič se je pojavil in uveljavil v mladinskem slovstvu brez hrupa. Mimogrede so že izšli trije zvezki njegove zbirke: »Iz torbe kotičkovega strička« (Najdenček Jokec, Za židano voljo, Pticek z dvema ključkom) in se mladini tudi jako priljubili, zato ga pozna ta tudi mnogo bolj, nego odraslo čitajoče občinstvo. Otroci sami so pa gotovo najboljši kritiki. Z enakim zanimanjem in hvaležnostjo bodo nedvomno sprejeli tudi ta četrti zvezek, ki jim prinaša devet izbranih pravljic, pač slejkoprej najpriljubljenejše čtivo otrok. Niso izvirne, le

posnete so po Hauffu, Viedermannu, Grimmu, Tolstem in drugih najboljših pravljicah svetovnega slovstva in že ta imena sama nam jamčijo najbolj za njih vsebino in obliko.

»Vigred«. Ženski in dekliški list. Vsaka številka obsega 40 strani v veliki osmerki. Zraven je Modna in krojna pola. — V 1. številki je med vsebino povest učiteljice Majde »Bela srca«; Božične misli velikih duš; Zgodba v sveti noči; In našli so dete; Venceslav Winkler: Hiša v grapi; Morda; Kmetijski stan in kmetijska zemlja — vir zdravih razmer; Povest o kipcu; Zaščita žene delavke. »Samo proč od doma« je naslov dogodka, kjer je Roza drago plačala bež z doma. »Pregled o ženskem svetu« kaže tudi na razne opravke v gospodinjstvu in kuhinji. Na koncu je marsikaj zanimivega »Za danes ali jutri«. Med članki so pesmi in

slike. Dekliški list s tako lepo vsebino toplo priporočamo v naročitev. Naroča se pri Upravi »Vigredi« (Kolodvorski misijon), Ljubljana, Masarykova 12.

»Sadjar in vrtnar«. List za pospeševanje sadjarstva in vrtnarstva. Glasilo Sadjarskega in vrtnarskega društva. Urednik Martin Humek v Ljubljani. List izhaja XX. leto, zato je izšla zadnja številka v slavnostni opremi. To strokovno glasilo je povsod našlo splošno zanimanje. V slavnostni številki je poleg mnogih slik opisano sodelovanje raznih sodelavcev in strokovnjakov. Iz spisov vidimo mnogotero in velevažno produkcijo sadnih in drugih vrtnarskih pridelkov. Med strokovnjaki najdemo dokaj učiteljev, ki so z delom v šolskih in drugih vrtovih v največji meri pospeševali to kulturno delo. Sploh je pa »Sadjar in vrtnar« najboljši vodnik učiteljem-vrtnarjem na deželi.

Zapiski

Kateri naj bo občevalni jezik med Slovani?

Poleti leta 1933 me je obiskal neki brezposelni češki inženjer. Bil je na potovanju, ni se mu mudilo in ostal je dva dni pri meni. Bil je navdušen Slovan, govorila sva o tem in onem in sicer v — nemškem občevalnem jeziku! Nemci se nam Slovanom posmehujejo, da je občevalni jezik med nami — nemški! Tudi midva z omenjenim inženjerjem sva čutila vso smešnost, da se morava posluževati kot občevalnega jezika nemščine, a ni šlo drugače. Jaz sem razumel premalo češki, da bi mu v pogovoru mogel slediti, on je razumel še manj slovenski. Oba pa sva živo čutila in bila soglasna v mnenju, da bi se mi Slovani morali bolj učiti slovanskih jezikov. Privatno in v šoli. Reči moramo, da šola — srednja šola pride tu predvsem v poštev — tudi v novih slovanskih državah v tem pogledu še ni izpolnila svoje naloge.

Znano je, da je stara Avstrija naravnost ovirala in preprečevala študij slovanskih jezikov. Nemci so se bali, da bi se Slovani preveč ne zblížali. Bali so se složnih, v vzajemni pomoči se podpirajočih Slovanov. Razdeli jih in vladaj jih (divide et impera)! Pravilno so čutili, da bi se Slovani s študijem slovanskih jezikov močno zblížali. Zato so n. pr. v oni dobi pred vojno na gimnaziji v Kra-

nju profesorju dr. Jos. Debevču povedali, da bi poučeval dijake češčino, čeprav brezplačno. Še manj je bilo dovoljeno na gimnaziji poučevati ruščino. Naravnost smešno: poučevati češki jezik, ki ga je v stari Avstriji govorilo mnogo milijonov državljanov, je bilo prepovedano; poučevati laščino in francoščino, je bilo dovoljeno. V tem se kaže čisto jasno nemška težnja, kolikor mogoče zavreti zblížanje med Slovani.

Neumevno pa je, zakaj se študij slovanskih jezikov v svobodnih slovanskih državah ne goji bolj intenzivno in sistematično. Če se hočemo Slovani zblížati, nas mora prevevati bratski čut srčne ljubezni — to mora biti duša vsega zblíževanja — potrebno pa je tudi, da v večji meri in bolj intenzivno gojimo študij slovanskih jezikov.

»Edinstvo slovanskih žen« je na zadnjem kongresu v Beogradu leta 1933 razpravljalo tudi o občevalnem jeziku med delegatinjami. Kajti v tem oziru so se pokazale težkoče. Nekatere žene so na imenovanem kongresu predlagale kot občevalni jezik na takih kongresih ruščino, kot najbolj razširjeni slovanski jezik. Druge so bile za francoščino. Tretje so predlagale, naj vsaka odposlanka govori v svojem jeziku. To bi bilo seveda najbolj enostavno, toda težava je v tem: ali jo bodo druge razumele?

Težave bodo vedno manjše, če se bo v večji meri gojil študij slovanskih jezikov. Stare ovire so odpadle, v svobodnih slovanskih državah mladine ne bo nihče več oviral, da bi se učila slovanskih jezikov. Le več prilike za to ji bo treba dati. Študij slovanskih jezikov bi se moral seveda vršiti tudi obvezno in po gotovem redu. Srbom, Hrvatom in Slovincem najbližji slovanski narod so Bolgari. Naravni red zahteva, da se posebno intimno zблиžanje izvrši z Bolgari, in z roko v roki s tem zблиžanjem mora iti študij bolgarščine. Za Srbe bi to menda ne bila nobena posebna težava, ker se oboji v pisavi poslužujejo cirilice in sta si oba jezika kot sosedna močno podobna; za Slovence in Hrvate pa tudi ne, saj je po vseh šolah v Jugoslaviji obvezen pouk cirilice.

Učiti se na najbližjih slovanskih jezikov, to je prvi vidik za reševanje vprašanja o študiju slovanskih jezikov. Drug vidik je: razširjenost posameznih jezikov. Tu zavzema med slovanskimi jeziki prvo mesto ruščina. A dokler na Ruskem vlada boljševisem, za ostale Slovane ruščina nima one praktične vrednosti, ker z boljševisko Rusijo nimajo skoraj nič stikov.

Tretji splošni vidik bi bil, učiti se jezike onih slovanskih narodov, ki imajo lastne narodne države. S tega vidika je

zelo praktičen za južne Slovane študij češčine in poljščine. Medsebojni stiki med Čehoslovaki ter Poljaki se bodo brezdvomno vedno bolj razširili in poglobili. Med mladino vlada veliko zanimanje za Sienkiewiczove romane. Poznal sem dijaka-gimnazijca, ki je vsako leto prečital roman *Z ognjem in mečem*. Imamo že dobre prevode Sienkiewiczovih romanov. Nobena posebna težava ni, na ta način se priučiti poljščini: Najprej malo slovnice, po tem pa kak roman v poljskem originalu v roke obenem s slovenskim prevodom. Na ta način sem v VII. gimn. razredu prebral roman *Mali vitez*. Čim dalj sem bral, tem manj sem rabil slovenski prevod. — Potrebno bi bilo, da bi vsaka gimnazija imela malo slovansko knjižnico. Predvsem bi bilo treba nabaviti dela, ki mladino najbolj zanimajo in ki niso pretežavna. Predvsem prozo, ker pesmi so navadno težje razumljive.

V splošnem ne gre za to, da bi vsakdo moral jezike ostalih slovanskih narodov perfektno obvladati. To je nemogoče in tudi ni potrebno. Zadostuje, če slovanske jezike, ki pridejo predvsem v poštev, razumem. To bi se s smotrnim študijem dalo doseči, in potem ne bo več potrebno, da je občevalni jezik med Slovani nemščina ali kak drug neslovanski jezik. K. S.

Obzornik

Vpisi na ljubljanski univerzi. Za zimski semester 1933/34 je bilo vpisanih na ljubljanski univerzi 1945 slušateljev, od teh 346 slušateljic. V lanskem zimskem semestru je bilo vpisanih 1782 slušateljev (288 slušateljic). Na posamezne fakultete se razdelijo takole (v oklepajih slušateljice): I. filozofska: 473 (224); II. juridična: 605; III. medicinska: 218; IV. teološka: 168; V. tehniška fakulteta: 481. V letošnjem zimskem semestru je bilo plačano na šolnini 306.415 Din. Šolnino je bilo oproščenih na vseh petih fakultetah 650 slušateljev.

Univerze v Združenih državah Amerike. V teh državah je preko 600 kolegijev in vseučilišč, torej najvišjih šol.

Izmed teh je pa kakih 400 zelo majhnih in imajo samo lokalni pomen. Kakih 120 kolegijev in vseučilišč ima bogate sklade dveh ali več milijonov dolarjev. Najbogatejše vseučilišče je Harvardsko s 117 milijoni dolarjev, nadalje Yalesko s 95 milijoni in Kolumbijsko s 86 milijoni. Ker so ta vseučilišča zasebne ustanove, izvirajo ti zakladi iz zasebnih darov.

Iz dela naših higijenskih ustanov. V ambulatorijih dravske banovine je bilo v letu 1932 pregledano in deloma zdravljeno 20.268 učencev. Šolske poliklinike so izvršile po šolah 7937 sistematičnih pregledov. Kontrolnih pregledov je bilo 2498. Učenci so se posvetovali v posve-

tovalnicah poliklinik v 2273 slučajih, starši od učencev pa v 3860 slučajih. — V javnih kopališčih zdravstvenih domov se je kopalo 2464 dijakov in 8838 drugih ljudi. — Posvetovalnico za matere in dojenčke je posetilo 3236 oseb. V posvetovalnicah je bilo pregledov 8152. V poliklinikah je bilo pregledanih 9042 dojenčkov in male dece v 10.362 konzultacijah. Zaščitne sestre so napravile na domu 8781 posetov, matere pa so v 627 slučajih iskale posvetovanja z zaščitnimi sestrami. (List »Zdravje«.)

† **Anton Heinen.** Iz Nemčije je došla vest, da je v Bedburgu pri Kölnu umrl začetkom januarja znani katoliški prosvetni delavec in pisatelj duhovnik A. Heinen, v starosti 65 let. Njegovo življenje je bilo posvečeno nравоverski vzgoji in narodni izobrazbi. V težkih časih nemškega kulturnega dela je vzgojil z besedo in peresom svojemu narodu smisel za velike naloge in dolžnosti. Pa tudi vzgojitelji in učenci iz sosednih držav so se zbirali krog njega, da so spoznavali njegovo delo. Kako je oplodil tudi slovensko kulturno delo, kaže članek A. L. v »Slovcu« od 12. januarja. Več njegovih spisov je prevedenih na naš jezik. Tudi »Slovenski Učitelj« je prinašal delni prevod njegove knjige »Pisma podeželskega učitelja«. Kot sin učitelja je imel že od doma smisel za poučevanje naroda. Dasi je bil Nemeč, je spoštoval druge narode ter vsakemu zaupal srečno bodočnost. Njegov časten spomin ostane tudi v našem prosvetnem delu neminljiv.

Slaba telesna konstitucija nemške mladine. V Nemčiji bodo otrokom po končani šoli za nekaj časa popolnoma zaprli pot do priprave za poklic, to pa zaradi katastrofalne telesne konstitucije mladostnikov. Tretjina nemškega naraščaja je tako degeneriran, da ne ustreza delavnim zahtevam. Posebno hudo je v mestih, kjer je polovica ljudi nesposobnih za naloge, ki jih čakajo v življenju. Tako naznanja berlinski list »Der Deutsche«.

Beda japonske mladine. Kakor pišejo časopisi, bije tudi mladina na Japonskem hud boj za obstanek. Življenje se je strahovito podražilo, zato dobijo

dijaki od doma zelo malo ali nič. Dijaki jedo skupno iz velike skledе riž in zelenjavo dan za dnevom. Najskromnejša sredstva uporabljajo, da si zaslužijo za življenje. Nosijo mleko po hišah, prodajajo časopise, vprežejo se v dvokolnice, da prevažajo pasante. Tudi profesorji so zelo slabo plačani, zato so tudi preobremenjeni z drugimi posli ali službami. Pa ravno japonski dijaki rabijo več osebnega stika s profesorjem, nego dijaki katerekoli druge narodnosti. Japonski dijak je ukazeljen, vztrajen in priden, toda možgani mu delujejo zelo počasi. Korejci in Kitajci imajo mnogo več inteligence, zato pa vse prej umevajo brez profesorja.

Nov učni predmet za gospodinjstvo. Nemška vlada je ukazala, da se morajo na vseh gospodinjstkih šolah udeleženke gospodinjstkih tečajev poučevati o rabi mask proti strupenim plinom.

Zborovanje akademskega misijonskega društva na Dunaju. Koncem leta 1933 je predaval na dunajski univerzi za akademsko misijonsko društvo kardinal dr. Innitzer o velikih spreobrnitvah med poganskimi narodi. Prirastek cerkve je nenavadno velik in se je spreobrnilo za časa sedanjega papeža nad 6 milijonov poganov. Treba je bilo ustanoviti kakih 400 novih seminarjev, ker se je prijavilo okrog 16.000 kandidatov za duhovščino. — Dr. Adalbert Fuchs, specialist za očesne bolezni je podal sliko o kulturnih nalogah, ki čakajo zdravnike v poganskih deželah in ki jih večkrat izvršujejo s pomočjo misijonarjev. — Rektor univerze, profesor dr. Tomek je obravnaval internacionalni pokret kristjanstva. V sedanjem času, ko tolikrat trčimo na zavoženi nacionalizem, nam kaže misijonska misel pogled v daljavo in širino. Ker se opira misijonska ideja na besede Pavla: »Pojdite in učite vse narode,« priznava, da v rednoti vse narode enako, ker so vsi ljudje pred Bogom otroci enega očeta. S takimi mislimi naj se posebno akademiki sprijaznijo. Mi ljubimo naš narod, naše ljudstvo, našo domovino, a to nas ne ovira, ravno v smislu kristjanstva, da cenimo tudi druge narode.

